

25 maj

Debatter m. m.

Torsdagen den 25 maj

Sid.

Svar på enkla frågor:

av herr Fälldin ang. restitution av fordonsskatt för lastbil, som på grund av myndighets beslut om vägavstängning ej kan användas	3
av herr Olsson, Johan, ang. översvämningsskador i vissa vattendrag	4
av herr Svanström ang. åtgärder mot skadeverkningar av översvämningar i ådalarna	4

Svar på interpellationer:

av herr Edström om fluoridering av dricksvatten	7
av herr Petersson, Erik Filip, ang. forskning och information om kvicksilverförgiftning av fisk	9

Tryggande av pensionsutfästelse	11
Flyttning av fordon i vissa fall	19
Ändrad organisation av televerket	26
Differentierad hastighetsbegränsning	27
Avveckling av Törefors aktiebolags verksamhet	35
Slopande av de särskilda mantalsuppgifterna, m. m.	36
Ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet	44
Formerna för den statliga representationen	57

Samtliga avgjorda ärenden

Torsdagen den 25 maj

Första lagutskottets utlåtande nr 38, ang. tryggande av pensionsutfästelse m. m.	11
Bankoutskottets utlåtande nr 34, ang. tryggande av pensionsutfästelse m. m.	18

	Sid.
Bevillningsutskottets betänkande nr 45, ang. ändring i kommunal- skattelagen, m. m.	19
Första lagutskottets utlåtande nr 39, ang. flyttning av fordon i vissa fall och ang. omhändertagandet av skrotbilar	19
— memorial nr 40, ang. uppskov med behandlingen av vissa ärenden	26
Andra lagutskottets utlåtande nr 46, ang. ändrad lydelse av 34 § arbetarskyddslagen	26
Jordbruksutskottets memorial nr 22, ang. uppskov med behand- lingen av vissa till jordbruksutskottet hänvisade ärenden	26
Andra lagutskottets utlåtande nr 41, ang. ändring i lagen om all- män försäkring, m. m.	26
Statsutskottets utlåtande nr 114, ang. ändring i lagen om allmän försäkring, m. m.	26
— nr 115, om pension åt änkefru Anna Nordqvist	26
— nr 116, ang. ändrad organisation av televerket	26
Andra lagutskottets utlåtande nr 43, ang. skyldigheten att anord- na enskilda skyddsrum	27
— nr 47, om ersättning till arbetsgivare för anmälan till allmän försäkringskassa	27
Tredje lagutskottets utlåtande nr 38, ang. ändrad lydelse av 56 § 4 mom. vägtrafikförordningen och om försök med differen- tierad permanent hastighetsbegränsning	27
— nr 41, ang. ändring i vattenlagen m. m.	34
— nr 44, ang. ändrad lydelse av 7 § byggnadslagen	34
— nr 45, ang. ändrad lydelse av 81 § konkurslagen	34
— nr 46, ang. ändring i lagen om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag, m. m.	34
— nr 47, ang. ändrad lydelse av 86 och 88 §§ lagen om försäk- ringsavtal, m. m.	34
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 34, om utbildning av borgerliga medlare	35
Statsutskottets utlåtande nr 118, ang. avveckling av Törefors ak- tiebolags verksamhet m. m.	35
Tredje lagutskottets utlåtande nr 34, ang. förslag till folkbokfö- ringsförordning m. m.	36
Bevillningsutskottets betänkande nr 44, ang. förslag till folkbokfö- ringsförordning, m. m.	44
Tredje lagutskottets utlåtande nr 42, ang. ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet	44
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 33, ang. skolungdo- mens ferieresor	56
Jordbruksutskottets memorial nr 24, ang. departementsvis upp- gjorda förteckningar över försäljningar av viss staten tillhörig fast egendom	56
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 35, om ett centralt granskningsorgan för instrument använda vid psykologisk test- ning inom statsförvaltningen	56
— nr 36, om arbetsvärdering inom den statliga sektorn	57
— nr 37, ang. formerna för den statliga representationen	57

Torsdagen den 25 maj

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Justerades protokollen för den 17 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 268, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delning av byggnadsstyrelseorganisationen m. m.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 287, till Riksdagens förvaltningskontor i anledning av motioner om pension åt vissa f. d. tjänstemän hos riksdagen.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 288, i anledning av motioner angående riktlinjerna för lokaliseringspolitiken, m. m.; samt

nr 289, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner (nr 56 och 102) angående dels bildande av ett statligt kreditaktiebolag för finansiering av investeringar inom näringslivet, dels vissa författningsändringar i samband därmed jämte av propositionerna föranledda motioner.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 291, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § 3 mom. förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent.

Ang. restitution av fordonsskatt för lastbil, som på grund av myndighets beslut om vägvästängning ej kan användas

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet STRÅNG erhöll ordet för att besvara herr Fälldins fråga angående restitution av fordonsskatt för lastbil, som på grund av myndighets beslut om vägvästängning ej kan användas, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 18 maj, och anförde:

Herr talman! Herr Fälldin har frågat om jag är beredd att, mot bakgrund av de regionala skillnaderna i vägnas kvalitet, medverka till att restitution medges av fordonsskatt för lastbil som på grund av myndighets beslut om vägvästängning ej kan användas.

Det spörsmål som herr Fälldin aktualiserat är en följd av den nuvarande fordonsbeskattningens utformning. Enligt gällande bilskatteförordning kan någon restitution inte medges i det påtalade fallet. Med andra principer för vägtrafikbeskattningen skulle man kunna undgå dessa olägenheter. Rent hypotetiskt skulle man sålunda kunna tänka sig att införa ett system med kilometer-skatt såsom tillämpas i Norge. En annan möjlighet är att lägga huvudvikten i beskattningen på bränsleskatt.

Frågan om vägtrafikbeskattningen är emellertid under utredning av bilskatteutredningen. Innan utredningen framlagt resultatet av sitt arbete anser jag mig därför inte kunna göra något uttalande i frågan.

Herr FÄLLDIN (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min fråga.

De lastbilsägare som drabbas av långvariga vägvästängningar på grund av

Ang. översvämningsskador i vissa vattendrag

tjällossning och andra omständigheter lider mycket stora ekonomiska förluster. Det finns allmänna vägar av stor betydelse för t. ex. virkestransporterna, där vägvastängningen nu löper på den sjunde veckan. I andra områden av landet behöver sådana åtgärder inte vidtas. Fordonsskatten för likvärdiga bilar är dock densamma i båda fallen, och det upplevs självfallet som en uppenbar orättvisa av dem som drabbas. Efter den kraftiga höjning som träder i kraft nästa år blir effekten ännu mer kännbar.

Jag tycker mig förstå av svaret att finansministern finner den nuvarande ordningen otillfredsställande i detta avseende. Han vill emellertid inte göra något klart uttalande och förmodligen inte heller vidta några åtgärder därför att bilskatteutredningen sysslar med dessa frågor.

Men, herr talman, om det är möjligt att — utan att avvakta utredningsresultatet — höja fordonsskatten med 50 procent, borde det väl också vara möjligt att inom den nuvarande beskattningens ram vidta åtgärder som möjliggjorde att restitution kunde komma i fråga då bilen, på grund av att myndighet stängt vägarna, bevisligen inte har kunnat användas.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. översvämningsskador i vissa vattendrag

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara *dels* herr *Johan Olssons* fråga angående översvämningsskador i vissa vattendrag, *dels ock* herr *Svanströms* fråga angående åtgärder mot skadeverkningar av översvämningar i ådalarna, vilka frågor intagits i kammarens protokoll för den 17 respektive den 19 maj, och yttrade:

Herr talman! Herr Olsson har frågat om jag med anledning av de svåra

översvämningarna i vissa vattendrag under år 1966, vilka delvis synes komma att upprepas år 1967, är beredd att vidta åtgärder för att förebygga och mildra översvämningsskadorna samt även i år medge att ersättningar utgår för gjorda förluster.

Herr Svanström har frågat om jag är beredd att, genom initiativ i syfte att åstadkomma jämnare avrinning under våren, minska skadeverkningarna i form av översvämningar i våra ådalar.

Jag är medveten om att svåra problem föreligger inom de områden som är utsatta för översvämningsskador. Frågan om hur dessa risker skall kunna förebyggas är mycket komplicerad och är inte möjlig att besvara inom ramen för en enkel fråga.

Vad gäller ersättningsfrågan vill jag erinra om att bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m. utgår efter behovsprövning enligt principer som godkänts av 1960 års riksdag. År 1966 uppkom relativt omfattande översvämningsskador. Riksdagen har nyligen anvisat medel för att bidrag skall kunna utgå för dessa skador. Om behov uppkommer av bidrag för att avhjälpa skador på grund av årets översvämningar bör de skadelidande göra ansökan hos vederbörande länsstyrelse. Det får därefter ankomma på länsstyrelserna att göra erforderliga framställningar till Kungl. Maj:t.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret. Jag beklagar att han inte ansett sig kunna lämna några synpunkter på de förebyggande åtgärder, som jag här frågat om och som jag anser borde vidtagas. Det måste sägas att jag i detta fall har verklig otur. Jag framställde vid denna tidpunkt i följd en interpellation i frågan och fick tyvärr heller inte svar på denna. Vi har emellertid ändå i proposition nr 105 till årets riksdag fått några synpunkter på frågan.

Ang. översvämningsskador i vissa vattendrag

Anledningen till min fråga är att det har varit rent exceptionella översvämningsskatastrofer under fjolåret, och i viss mån har de återupprepats i år. I Ljusnan, som flyter genom Härjedalen och Hälsingland och som jag närmast känner till, hade vi i fjol det högsta vattenståndet på 50 år. I år har vattenståndet ännu inte nått sin höjdpunkt. Det är tveksamt hur det kommer att gå, men vattenståndet är nu inte mycket lägre än i fjol. Länsstyrelsen beräknade att skadorna 1966 i Ljusnans floddal uppgick till 1 100 000 kronor, och då har man inte räknat med skörde-skador i någon form.

Beredskapen har dock i år varit bättre än i fjol. Länsstyrelsen har i samråd med regleringsföretaget för älven med ledning av tillgängliga uppgifter om snömängd i god tid varnat allmänheten och dem som kommer att drabbas av ett högt vattenstånd. Detta har utan tvivel varit till stor nytta.

När det har blivit två sådana år i följd måste man ändå fråga sig om det inte borde vidtagas förebyggande åtgärder. Riksrevisionsverket har i år i proposition nr 105 förklarat att det borde skapas en samordnad och intensifierad aktion. Jordbruksministern svarar där att det ankommer på länsstyrelserna att ta erforderliga initiativ.

Jag anser för min del att det borde företagas en samordnad aktion. Det rör sig dock i mycket hög grad om expertfrågor som kräver kostnader vilka länsstyrelserna inte anser sig ha medel att bestrida.

Beträffande Ljusnan har det t. ex. diskuterats om inte ett nytt vattenmagasin, beläget vid Tjuvforsarna strax norr om Sveg, skulle klara alla dessa översvämningssproblem. Man räknar med att det skulle vara möjligt att bygga ut vattenmagasinet till en volym av 200 miljoner kubikmeter. Det skulle givetvis byggas i samband med ett kraftverk. Vattenmagasinet skulle ligga så pass långt ned i floden att man där skulle kunna toppa de nu uppstående

höga tillflödena, och på det sättet skulle man förhindra översvämningar. Samtidigt skulle man också utvinna elektrisk kraft, och ett sådant arbetsobjekt skulle också ha stor betydelse ur samsättningsynpunkt.

Det vore angeläget att få en expertgrupp på regeringsnivå som tittade på dessa frågor, inte bara när det gäller Ljusnan utan även på andra håll där översvämning är aktuell.

Vad beträffar ersättningen för översvämningsskador har vi ju i den nämnda propositionen fått vissa riktlinjer. Emellertid får man beklaga att det tar så lång tid innan ersättningar utbetalas. De som led skador under fjolåret har ännu inte fått veta huruvida de får några bidrag. Det kan dock noteras med tillfredsställelse att jordbruksministern säger att ersättningar kan tänkas utgå även i år.

Emellertid måste man ifrågasätta, om inte en omprövning måste ske av de ersättningsgrunder som tillämpas. De som har över 14 000 kronor i taxerad inkomst har inte möjlighet att få bidrag, och inte heller de som är taxerade för förmögenhet. Frågan är väl ändå om inte vanligt folk med normala inkomster och som drabbas av sådana här skador, som de absolut inte kunnat förutse, borde få någon form av ersättning — gärna 50 procent, men de borde i alla fall komma med vid behandlingen av ersättningsfrågan. Jag uttalar den förhoppningen att länsstyrelserna verkligen får möjlighet att tillämpa undantagsregler i vid utsträckning.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Holmqvist för svaret på min enkla fråga. Jag respekterar till fullo att det stora problem som den inrymer inte kan behandlas inom ramen för en frågestund.

Jag har lyssnat med intresse till det svar statsrådet givit min medfrågare

Ang. översvämningsskador i vissa vattendrag

och till diskussionen mellan honom och jordbruksministern, och jag vill understryka de synpunkter som herr Olsson har anfört. Säkerligen skulle det vara ett mycket stort stöd för länsstyrelserna i de tid efter annan berörda länen, om man centralt hade åtgjort någonting för att åstadkomma en i möjligaste mån jämn avrinning i floderna, såväl i Norrland som i Småland.

Att jag blivit hänvisad till svaret på herr Olssons fråga gör att jag kanske också har möjlighet att ta upp frågan om bidrag för att avhjälpa skador. I det sammanhanget finns det anledning hänvisa till en liknande fråga i fjol, som jordbruksministern tyvärr inte hade möjlighet att själv besvara. Vid den diskussion som hölls här i kammaren torsdagen den 26 maj 1966 var det statsrådet Johansson som besvarade frågan i jordbruksministerns ställe. Vid den efterföljande debatten sade herr Johansson att han personligen hade kännedom om denna fråga, eftersom naturkatastrofanlaget handhas av inrikesdepartementet. Han sade också på min fråga att han ansåg möjligheter föreligga att förändra strataområdena, så att de kunde få bättre anslutning till av översvämningar berörda dalgångar, varigenom skadelidande kunde få del av den ordinarie skördeskadeersättningen. Jag fick även den uppgiften av statsrådet Johansson att regeringen »mycket tidigt anmodat alla berörda länsstyrelser att i respektive län göra undersökningar beträffande översvämningarnas omfattning och deras verkningar».

Nu säger jordbruksministern att det ankommer på de skadelidande att göra ansökan hos vederbörande länsstyrelse, och så får länsstyrelsen göra framställning till Kungl. Maj:t. I debatten i fjol fick jag alltså den uppgiften att regeringen tagit initiativ.

När jag under den för alla riksdagsmän vilsamma sommaren blev uppringd av en tidningsman, fick jag anledning fundera över det svar statsrå-

det Johansson lämnat. Tidningsmannen hade nämligen talat med en tjänsteman vid länsstyrelsen i ett län där betydande översvämningar ägt rum och fått den uppgiften att länsstyrelsen inte mottagit någon propå från regeringen. Tidningsmannen, som tydligen var mycket nitisk i sin ämbetsutövning, hade också ringt till inrikesdepartementet, där man sagt att man inte hade någon naturkatastroffond.

Jag vet ingenting om vem som har fel i detta sammanhang. Det betyder också ganska litet eftersom vi nu, precis såsom herr Olsson säger, har fått ett anslag att fördela.

Jag vill än en gång understryka herr Olssons synpunkter i detta sammanhang, eftersom det är tydligt att behovsprövningen är så pass hård att den i många fall måste betraktas såsom otillbörlig. Skadorna är ju ofta mycket stora. Det är möjligt att de i vissa fall kan lindras genom inkomster från annat håll. Ersättningsbehoven borde dock i första hand ses i förhållande till den skada som vederbörande har lidit.

Jag ber, herr talman, beträffande den stora frågan om möjligheterna till reglering av åar och floder att få återkomma. Jag skulle dock i sammanhanget vilja veta anledningen till att den s. k. Emå-utredningen nedlades. Det skulle väl ha varit bra, om den hade kunnat fullföljas såsom meningen var, så att man på det sättet hade kunnat få fram uppgifter om en i fråga om översvämningens risker representativ flod. Jag ber alltså att i det sammanhanget få återkomma, kanhända under höstrikdagen.

Herr statsrådet **HOLMQVIST:**

Herr talman! Det kunde kanske vara överflödigt för mig att ta till orda, eftersom åtminstone en av frågeställarna har förklarat, att han är väl medveten om att den fråga vi nu behandlar egentligen inte kan klaras av i ett enkelt svar. Jag är tacksam för repetitionen av vad som har förekommit i år och av vad

inrikesministern har sagt. Jag vill dock betona, herr Svanström, att vi inte får göra alltför klar boskillnad mellan länsstyrelsernas och regeringens handlande i olika frågor, ty regeringen har inga andra organ att arbeta genom än länsstyrelserna, som får uppgiften att omsätta handlandet i praktiska åtgärder.

Jag hade tidigare också i medkammaren anledning att erinra om att det, oavsett vad det rör sig om, ofta är fråga om genomgripande åtgärder, om det nu gäller ett byggnadsföretag i ett vattendrag, t. ex. en sprängning. Det har beträffande Ljusnan diskuterats att man skulle spränga bort en klack, och man har där preliminärt kommit fram till att kostnaden för en sådan åtgärd kanske skulle belöpa sig till 7—8 miljoner kronor. Det är inte möjligt att på annat sätt än genom domstolsförfarande och den vanliga gång som tillämpas i vattenmål vidtagna åtgärder över huvud taget. Vittgående åtgärder är därför självfallet inte något som jag utan vidare kan ta ställning till i dag. De kräver långtgående utredningar. Jag föreställer mig att vi för att få ett snabbt handlande kanske först finge ändra på lagstiftningen på detta område.

Då man skall ersätta skador eller utnyttja den prognosverksamhet som bygger på meteorologiska observationer och den ledning som dessa kan ge när det gäller att avgöra om man skall fylla magasinen eller tömma dem, finns det naturligtvis möjlighet att komma fram till vissa förbättringar. Mera genomgripande åtgärder måste dock som sagt kräva stora förberedelser. Jag är väl medveten om att vi i dag inte har den lagstiftning och de resurser som i och för sig skulle kunna vara önskvärda.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp):

Herr talman! Jordbruksministern framhåller att de förebyggande åtgärder som här skulle kunna vara effektiva är av mycket stor omfattning. Då för-

Om fluoridering av dricksvatten

utsätter jag också att länsstyrelserna inte ensamma kan ta initiativ till sådana planeringar och utredningar som erfordras. Jag uttalar därför den förhoppningen att jordbruksministern ändå vill angripa dessa problem på något sätt för att undersöka vilka möjligheter man har att vidtaga åtgärder. Det kan ju bli fråga om åtgärder, som förutom att förebygga översvämningar även kan ge resultat i form av elkraft och ökade sysselsättningsmöjligheter.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om fluoridering av dricksvatten

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet ASPLING, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Edströms interpellation om fluoridering av dricksvatten, och nu anförde:

Herr talman! Herr Edström har frågat mig om jag har möjlighet att utan tidsutdräkt bifalla inkomna ansökningar om fluoridering av dricksvatten samt om jag vill stimulera till att sådana ansökningar inkommer i ökad utsträckning.

Jag vill först erinra om att jag hade tillfälle att i slutet på förra året i andra kammaren besvara en interpellation i detta ämne. I svaret framhöll jag bl. a. att erfarenheterna visat att fluor har en klart karieshämmande verkan. Inom barntandvården har goda resultat nåtts med pensling eller sköljning med fluor. Den största effekten får man om man kombinerar dessa metoder med fluoridering av dricksvattnet. Genom vattenfluoridering når man också vuxna.

I interpellationssvaret upplyste jag vidare om att en särskild arbetsgrupp för fluorideringsfrågor tillsatts av medicinalstyrelsen, folkhälsoinstitutet samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Genom Kungl. Maj:ts beslut har numera

Om fluoridering av dricksvatten

inrättats en statlig fluorkommitté, i vilken den tidigare arbetsgruppens medlemmar ingår. Kommittén har till uppgift att utarbeta förslag till normer och anvisningar för tillsättning av fluor till vattenledningsvatten och att följa utvecklingen på området. Vidare skall kommuner och andra kunna vända sig till kommittén och få råd och upplysningar i frågor rörande de tekniska förutsättningarna för fluoridering. Kommittén håller på att utarbeta ett förslag till anvisningar för fluoridering, vilket enligt uppgift blir färdigt inom kort.

Sedan Norrköpings stad erhållit tillstånd till viss fluoridering har ytterligare fem ansökningar kommit in till socialdepartementet. Ansökningarna är f. n. på remiss hos berörda myndigheter. Granskningen av de aktuella ansökningarna bör kunna avslutas mycket snabbt sedan fluorkommittén utarbetat sitt förslag till anvisningar. Regeringen är för sin del beredd att pröva ansökningarna när erforderliga remissyttranden kommit in.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet för det erhållna positiva svaret på min interpellation.

Våra uppfattningar är samstämmiga — fluoren har en klart karieshämmande verkan, och man får största och bästa fluoreffekt genom fluoridering av dricksvattnet. Herr statsrådet säger att man därigenom når även vuxna, men än viktigare är väl att man därigenom når barnen före och efter skolåldern, vilket man i så liten utsträckning gör då det gäller pensling eller sköljning med fluor.

Det är just i tidiga barnår som fluorens allra kraftigaste effekt på tänderna erhålles, med ökad resistens mot karies, ett mer livskraftigt ben och en mer livskraftig emalj. Man har genom

vetenskapliga undersökningar med elektronmikroskop konstaterat hur fluor byggs in i emaljvävnaden, förbinder sig med emaljens submikroskopiska kristaller, gör dessa hårdare och minskar deras löslighet vid syraangrepp, som orsakas av viss föda och framkallar karies. Ju tidigare man kan motarbeta uppkomsten av karies under barnåren, dess effektivare blir det. En parallell effekt på benvävnaderna nås också, med ökad resistens mot en lång rad sjukdomar.

Fluor är ju inget gift utan tillhör de normala grundämnen som måste tillföras, omsättas och utsöndras av vår kropp för bästa hälsa. Frångår vi vårt naturliga levnadssätt, t. ex. genom urbaniseringen, att man bor i en storstad med fluorfritt ytvatten som dricksvatten i stället för fluorhaltigt källvatten, får man en sämre emalj och sämre benvävnad, med ökad frekvens av vissa sjukdomar — inte bara karies utan även en del andra, som påverkar vårt bencykel och som jag mer utförligt har talat om i min interpellation. Att tillföra viss halt av fluor, vanligen 1 p. p., till dricksvattnet som saknar detta grundämne är alltså — för att tala med Jean Jacques Rousseau — en väg »tillbaka till naturen», till ett mer naturligt levnadssätt.

Landskrona t. ex. har ju blott begärt att få återföra sitt dricksvatten till dess tidigare halt av fluor, nämligen 0,5 p. p., innan man tvingades att övergå till att ta dricksvatten från Ringsjön.

Om vi på detta sätt i stor utsträckning kan förebygga karies får vi ökade möjligheter att genomföra den önskade tandvårdsförsäkringen genom att vår tillgängliga tandvårdspersonal bättre räcker till och kan behandla fler individer; det är ju det vi önskar, det är ju så oerhört betydelsefullt för samhället om så kan bli fallet.

Detta problem är ju principiellt långt ifrån någonting nytt. Redan för tjugu år sedan diskuterade vi samma problem i fråga om jod. Jod är också nödvän-

Ang. forskning och information om kvicksilverförgiftning av fisk

dig för vår kropps normala omsättning. Vid brist på jod uppstår sjukliga förändringar, framför allt struma, och andra sjukliga förändringar i sköldkörteln. Man har funnit att dessa sjukdomar framför allt uppträder i trakter där jodhalten i födan är dålig. Jod finns framför allt i havsfisk, och dessa sjukdomar förekommer därför mest i inlandet. Särskilt i Schweiz har frekvensen av struma och sköldkörtelsjukdomar varit mycket hög. Därför har i Schweiz bestämts att allt koksalt som används i mat obligatoriskt måste tillsättas med jod. Analoga är förhållandena i inlandet hos oss. Genom sådan tillsats av jod har vi fått en mycket lägre frekvens av struma, Basedowsjuka och andra thyreoideaförändringar. Vi har nu tjuguarig erfarenhet av hur vår folkhälsa på det sättet har förbättrats. Vi hoppas nu att vi inte bara skall få en förbättring av folkhälsan när det gäller karies utan även när det gäller en lång rad sjukdomar i bensystemet genom analog tillsats av fluor där brist på detta ämne föreligger.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. forskning och information om kvicksilverförgiftning av fisk

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet ASPLING, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara jämväl herr *Erik Filip Peterssons* interpellation angående forskning och information om kvicksilverförgiftning av fisk, erhöll ånyo ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Erik Filip Petersson har frågat om jag avser att föranstalta om utökade möjligheter för fiskanalys från vattendrag, där kvicksilverförgiftning kan misstänkas, och se till att objektiva och entydiga infor-

mationer delges allmänheten allteftersom forskningsresultat kommer fram.

Flera undersökningar som gäller kvicksilverförekomst i fisk pågår f. n. i landet. I samråd med olika institutioner och myndigheter lade statens institut för folkhälsan förra året fram ett program för en rad utredningar, vilka syftade till att skapa underlag för bedömning av hälsorisen vid förtäring av kvicksilverhaltig fisk. För betydande avsnitt av undersökningskomplexet har regeringen redan ställt medel till förfogande. Årets riksdag har anvisat medel för undersökningsprogrammets slutförande under nästa budgetår. Vidare bör nämnas att särskilda medel anvisas under jordbruksdepartementets huvudtitel för s. k. biocidundersökningar. Dessa medel har också i betydande utsträckning använts för att bekosta undersökningar om kvicksilverförekomst i fisk.

Bland viktigare nu pågående undersökningar kan nämnas en systematisk kartläggning vid 40 provstationer av kvicksilverhalter i fisk under ledning av Naturhistoriska riksmuseet, en kartläggning av fiskkonsumtionen hos olika befolkningsgrupper och en undersökning av kronisk förgiftning hos djur av metylkviksilver, båda vid folkhälsoinstitutet, samt en undersökning av kvicksilverhalten i blod och hår hos personer med hög konsumtion av sötvattenfisk, vilken undersökning utförs av en särskild grupp av forskare vid universiteten m. m.

Åtgärder har även vidtagits för att minska kvicksilverutsläpp i vattendrag. Giftnämnden har således beslutat förbjuda användning av fenylkviksilver i pappersmasseindustrin fr. o. m. år 1966 och i slipmasseindustrin fr. o. m. oktober i år.

Berörda myndigheter och institutioner ägnar dessa frågor mycket stort intresse. Jag utgår därför från att de följer utvecklingen och tar de initiativ till fortsatta undersökningar som kan anses erforderliga.

Ang. forskning och information om kvicksilverförgiftning av fisk

Vad beträffar herr Peterssons fråga om behovet av objektiva och entydiga informationer vill jag framhålla, att en fortlöpande publicering av forsknings- och undersökningsresultat sker i olika tidskrifter, bl.a. i den av folkhälsoinstitutet utgivna tidskriften Vår föda.

Medicinalstyrelsen och veterinärstyrelsen har vidare helt nyligen skickat ut en skrivelse till samtliga hälsovårdsnämnder, vari de båda verken gör ett gemensamt uttalande i kvicksilverfrågan. Verken anför därvid bl. a. att frågan om kvicksilverhalten i fisk och förgiftningsrisk i samband därmed är under fortsatt utredning och att berörda centrala myndigheter följer utredningarna med uppmärksamhet för att vid behov lämna direktiv. Om verken skulle finna det befogat att utfärda någon varning för daglig fiskkonsumtion eller förbud mot försäljning av fisk från visst vattenområde, kommer självfallet meddelande därom att lämnas till vederbörande hälsovårdsnämnd.

Herr PETERSSON, ERIK FILIP, (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min interpellation. Jag har fullt förtroende för alla de åtgärder som redovisas av statsrådet, men denna fråga är ju något tillkrånglad, och allmänhetens uppfattning om möjligheten att utan skadeverkan förtära fisk är mycket oklar. Vad som kanske mest kännetecknar problemet är att det genom publicering av forskarnas resultat på detta område i många fall skapats en så uppjagad stämning att det medfört betydande skadeverkningar för utövare av insjöfiske.

Det har från fiskarnas håll anförts att försäljningen i vissa sammanhang gått ned med 50 procent och att prisererna har rasat nedåt så att dessa näringsutövare kommit i ett besvärligt läge.

Det är också naturligt att allmänheten reagerat som den gjort när man i en av våra större tidningar — liksom

kanse i samtliga — på första sidan läser stora rubriker lydande: »Farligt kvicksilver i fisk, snabba undersökningar nödvändiga.» Det upplyses vidare att åtta av elva fiskar som inköpts här i Stockholm har befunnits innehålla farligt kvicksilver.

Nu har styrelsen för Svenska insjöfiskarens centralförbund blandat sig i denna debatt. Den har under förra veckan till regeringen överlämnat en skrivelse i ärendet, ur vilken jag skall citera ett par meningar. Det heter där: »Det är enligt vår uppfattning till en början något som klickar i informationen mellan upptäckten, kontrollen av upptäckten och spridande av kännedom om densamma.» Förbundet anser »att bl. a. utredning bör ske för att få fram en plan för hur uttalanden fortsättningsvis bör äga rum i sådana här fall, att det icke skadar en stor yrkesgrupp allra helst som man ännu saknar ett godtagbart underlag för att ta slutgiltig ställning till otjänlighetsfrågan».

Det har också verkat något förbryllande när det från vad som får betraktas som ansvarigt håll vid olika tillfällen givits olika rekommendationer till allmänheten beträffande fiskkonsumtion. Ibland har det varit farligt att äta gädda, ibland har det inte varit farligt bara man inte har ätit mer än en gång i veckan o. s. v.

Statens institut för folkhälsan har under en som jag tror ganska lång tid i samband med genomförda undersökningar utfärdat en rekommendation, som går ut på att fisk med högre kvicksilverhalt än 1 mg per kg inte bör förtäras dagligen. När forskarna nu har redovisat kvicksilverförekomster upp till 5 mg och i enstaka fall ända upp till mellan 5 och 10 mg per kg har självfallet många människor reagerat.

När sedan den av statsrådet nämnda skrivelsen till hälsovårdsnämnderna kom, den 27 april i år, blev det en annan tolkning. Medicinalstyrelsen säger exempelvis först någonting som inte

är så särskilt klart: »Av de i Sverige företagna undersökningarna framgår, att risk för metylkvicksilverförgiftning även vid daglig förtäring av fisk och skaldjur är väsentligt mindre hos oss än i Japan.» Detta ger ingen vägledning utan säger närmast, att det är viss risk. Sedan fortsätter man: »Därest det befinnes befogat att utfärda varning för daglig fiskkonsumtion eller förbud för försäljning av fisk från visst vattenområde, kommer särskilt meddelande härom att lämnas berörd hälsovårdsnämnd.» Detta säger närmast att det f. n. inte är någon risk.

När medicinalstyrelsens skrivelse kom ändrade statens institut för folkhälsan uppfattning och strök sin rekommendation att det inte var farligt att förtära fisk med högre kvicksilverhalt än 1 mg, om det bara inte skedde dagligen.

Ännu är inte resultaten av forskning-
en så långt framskridna att man kan fatta ett definitivt beslut om vilken rekommendation som skall ges. Man kan väl — och det vill jag göra — instämma i följande uttalande av professor Gunnar Birke i denna fråga vid en konferens i samband med utställningen Sjukhus 67: »Vi diskuterar inte ett paniktillstånd, men ett allvarligt medicinskt dilemma.» Han fortsatte: »Jag tror att det gäller att lugna debatten, men vi kan inte reagera så att vi väntar med åtgärder tills vi får allvarliga förgiftningsfall.»

Utöver de åtgärder som har redovisats i interpellationssvaret skulle jag vilja peka på att det vore av särskilt värde — det framgår också av skrivelsen från styrelsen för Svenska insjöfiskarens centralförbund — att man gjorde analyser på importerad fisk och fiskkonserver. Styrelsen anholder också i sin skrivelse, »att i den mån som fullgoda forskningsresultat föreligger om livsskadliga föroreningar omedelbar skyldighet föreligger för de myndigheter som handlägger åtgärder mot dessa att sådana föroreningar skall be-

Ang. tryggande av pensionsutfästelse
handlas med förtursrätt». Det är givetvis ett krav som man tycker är berättigat.

Jag ber ännu en gång att få tacka för svaret. Jag uppfattar det så att mycket är på gång och att vi snart kan räkna med ett entydigt och fullt tillfredsställande forskningsresultat och i samband därmed bättre konsumentupplysning än vad nu är fallet.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 135, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ förordningen den 4 juni 1954 (nr 519) angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets memorial nr 34 och allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 38—41.

Ang. tryggande av pensionsutfästelse

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 38, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tryggande av pensionsutfästelse m. m., dels ock i anledning av propositionen väckta motioner.

Genom en den 31 mars 1967 dagtecknad proposition, nr 83, vilken hänvisats till bankoutskottet såvitt avsåg ändring i lagarna om bankrörelse, om sparbanker och om jordbrukskasserörelsen samt i övrigt till lagutskott, i vilken sistnämnda del propositionen behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, såvitt nu vore i fråga, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och protokoll hållet i lagrådet, föreslagit riksdagen att antaga förslag till

Ang. tryggande av pensionsutfästelse

1) lag om tryggande av pensionsutfästelse m. m.,

2) lag om ändring i 17 kap. handelsbalken,

3) lag om ändring i konkurslagen,

4) lag om ändring i utsökningslagen,

5) lag om ändrad lydelse av 7 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117),

6) lag angående ändring i lagen den 24 maj 1929 (nr 116) om tillsyn över stiftelser,

7) lag angående ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag,

8) lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse, och

9) lag angående ändring i lagen den 1 juni 1951 (nr 308) om ekonomiska föreningar.

Kungl. Maj:ts förslag innebar en omläggning av de former, under vilka en arbetsgivare kunde trygga sina pensionsutfästelser. I stället för att avsätta medel till en pensionsstiftelse genom att till stiftelsen överlämna en revers på beloppet (reversstiftelse) skulle arbetsgivaren kunna redovisa motsvarande avsättning enbart i bokföringen som en särskild skuldpost. Det vore avsett, att sådan avsättning skulle berättiga till avdrag vid inkomsttaxeringen. Befintliga reversstiftelser skulle i samband härmed avskaffas. Möjlighet att på angivet sätt bokföra pensionsskuld skulle tillkomma alla arbetsgivare i fråga om sådana pensioner, som inginge i s. k. allmän pensionsplan. Arbetsgivare, som vore aktiebolag, ömsesidigt försäkringsbolag, ekonomisk förening eller sparbank, skulle kunna redovisa skuld på samma sätt även för andra pensionsutfästelser. Särregler gaves för pensionsutfästelse till s. k. huvuddelägare i aktiebolag eller ekonomisk förening. Sådana pensionsstiftelser, som hade andra medel än fordringar mot arbetsgivaren, s. k. realstiftelser, skulle finnas kvar.

Särskilda bestämmelser meddelades till skydd för pensionsborgenärerna för det fall, att arbetsgivaren överläte sin näringsverksamhet på annan eller i annat fall upphörde med den. För sådana arbetstagare, som på grund av sin ålder icke alls eller endast i begränsad omfattning finge del av den allmänna tilläggs pensionen (ATP) innebure förslaget, att deras pensionsfordringar i arbetsgivarens konkurs intill visst belopp skulle utgå med förmånsrätt närmast efter fastighetsinteckningar. Om en arbetsgivare ville bereda sina arbetstagare annan välfärd än pension, kunde detta enligt förslaget ske genom särskild s. k. personalstiftelse.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 813, av herr *Thorsten Larsson* och herr *Nils-Eric Gustafsson*, samt II: 1017, av herr *Gustavsson* i Alvesta och herr *Mattsson*,

dels de likalydande motionerna I: 814, av herr *Palm m. fl.*, och II: 1019, av herr *Nihlfors m. fl.*,

dels ock de likalydande motionerna I: 815, av herr *Yngve Persson m. fl.*, och II: 1018, av herr *Hagnell m. fl.*

I motionerna I: 814 och II: 1019 samt I: 815 och II: 1018 hade anhållits, att riksdagen för sin del måtte antaga i motionerna angiven lydelse av 17 kap. 11 § tredje stycket handelsbalken, vilket förslag avsåg, att fordran på framtida pension skulle förlänas en generell verkande förmånsrätt efter bland annat fastighets- och företagsinteckningar men före skatter och böter.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen — med avslag å motionerna I: 813 och II: 1017 — måtte bifalla det genom förevarande proposition, nr 83, framlagda förslaget till lag om tryggande av pensionsutfästelse m. m.;

B. att riksdagen — med avslag å motionerna I: 814 och II: 1019 samt I: 815 och II: 1018 — måtte bifalla det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i 17 kap. handelsbalken; samt

C. att riksdagen måtte jämväl i övrigt bifalla propositionen såvitt nu vore i fråga.

Reservation hade avgivits av herr *Gustafsson* i Borås, vilken ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 814 och II: 1019 samt I: 815 och II: 1018, antaga det genom förevarande proposition, nr 83, framlagda förslaget till lag om ändring i 17 kap. handelsbalken med den ändringen, att 11 § erhöles i reservationen angiven lydelse.

Herr **PERSSON, YNGVE**, (s):

Herr talman! Det problemkomplex som justitieministern har haft att lösa är invecklat och svårt, och jag hyser stor respekt för det arbete som utförts. Det är emellertid på en punkt — och en väsentlig sådan — som jag finner förslaget otillfredsställande.

I tvenne motionspar yrkas som beaktant, i enlighet med förslag av pensionsstiftelseutredningen, att — för att nu använda utskottets formulering — framtida pension skall förlänas en generell verkande förmånsrätt enligt 17 kap. 11 § handelsbalken, d. v. s. förmånsrätt efter bl. a. fastighets- och företagsinteckningar men före skatter och böter.

Första lagutskottet har för sin del ansett sig inte böra förorda att någon annan förmånsrätt införes för ännu ej förfallna pensionsfordringar än den som föreslås i propositionen och som avser vissa äldre arbetstagare, vilket skydd föreslås reglerat genom en ny bestämmelse i handelsbalken kapitel 17

Ang. tryggande av pensionsutfästelse § 6 a. I enlighet härmed avstyrker utskottet motionerna.

Att löntagarorganisationerna tillmäta denna fråga stor betydelse framgår därav att såväl LO som TCO uttalat sig för en lösning i överensstämmelse med motionernas förslag. Dessa har för övrigt avgivits av löntagarrepresentanter, om jag så får uttrycka mig.

Den omständigheten att löntagarorganisationerna önskar en sådan reform behöver i och för sig inte innebära att deras hållning är mera riktig än Kungl. Maj:ts och utskottets. Det är klart. Det kan också erkännas att det finns skäl både för och emot. Jag kan emellertid inte frigöra mig från den uppfattningen att övervägande skäl talar för en anslutning till motionärernas yrkande genom godkännande av reservationen, vilken helt sammanfaller med yrkandena i berörda motioner. Jag har också den känslan att utskottet i grunden är rätt tilltalat av motionärernas förslag.

När man läser utskottets utlåtande får man nämligen det intrycket att det som blivit avgörande för utskottets avstyrkande av motionerna är frågans läge på det internordiska planet, eller annorlunda uttryckt: man vill inte gå längre än vad som föreslås i propositionen förrän frågan om skattefordringarnas ställning vid konkurs blivit närmare penetrerad inom Nordiska rådet.

Propositionen liksom utskottet vill begränsa förmånsrätten till den kategori löntagare — pensionärer som inte har det försörjningsskydd som yngre löntagare har genom ATP. Man har sålunda anfört ett socialt motiv för en prioritering till förmån för de äldre löntagarna. Klart är också att därest en kategoriklyvning skall göras är det i första hand de äldres intressen som skall skyddas, eftersom de ofta inte har annat att falla tillbaka på än folkpensionen.

Det finns emellertid en annan viktig

Ang. tryggande av pensionsutfästelse

aspekt att beakta i sammanhanget, nämligen att de i företagen avsatta pensionsmedlen av löntagarna uppfattas — såvitt jag förstår med betydande rätt — som en intjänad förmån, alltså en del av arbetslönen, som man har rättighet till på samma sätt som egentlig lön och semesterersättning. Härtill kommer att åtskilliga av de löntagare-pensionärer som enligt propositionen skulle falla utanför ifrågavarande för-tur vid företagskonkurser, trots förmåner från ATP kommer att få nöja sig med rätt begränsade pensioner, varför påslag via företagsfonder ter sig sakligt sett angelägna, alltså socialt väl-motiverade, i vart fall jämfört med samhällets krav på skatt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

I detta anförande instämde herr *Arne Geijer* (s), fru *Hultell* (h) samt herrar *Knut Johansson* (s), *Wirtén* (fp), *Palm* (s), *Karl-Erik Eriksson* (fp), *Damström* (s) och *Stadling* (s).

Herr **SVEDBERG, ERIK**, (s):

Herr talman! Det finns ingen anledning att ha någon annan mening än den som herr Yngve Persson inledningsvis framförde, nämligen att det här förslaget till lag om tryggande av pensions-utfästelser består av en rätt komplicerad materia. Den nya lagen syftar i vart fall till en fastare civilrättslig reglering av det privata pensionsstiftelseväsen-det, som i vårt land i avsevärd utsträckning förekommer vid sidan av den allmänna pensioneringen.

Den föreslagna lagstiftningen bygger, som herr Yngve Persson sade, på pensionsstiftelseutredningens betänkande, som innebär en radikal förändring av det sätt på vilket arbetsgivarna kan trygga sina pensionslöften till de anställda. De s. k. reversstiftelserna föreslås nu bli avskaffade. I stället för att avsätta medel till en pensionsstiftelse genom att lämna en revers på beloppet

skall arbetsgivaren kunna redovisa mot-svarande avsättning genom att ta upp den som skuldpost i sina räkenskaper. En sådan avsättning kommer att för arbetsgivaren medföra avdragsrätt vid in-komsttaxeringen. De skatterättsliga reg-lerna har tagits upp i en särskild propo-sition som har behandlats av bevill-ningsutskottet och som senare kommer att behandlas här.

Aktiebolag, ömsesidigt försäkringsbo-lag, ekonomisk förening eller sparbänk skall kunna redovisa pensionsskuld på det angivna sättet. Denna möjlighet skall även tillkomma andra arbetsgivare i fråga om sådana pensioner som ingår s. k. allmän pensionsplan, varigenom pensionsutfästelserna garanteras av ett särskilt bildat försäkringsbolag efter överenskommelse mellan arbetsmarkna-dens parter.

Pensionsstiftelser med andra till-gångar än fordringar på arbetsgivarna, s. k. realstiftelser, skall dock finnas kvar. För dessa föreslås bestämmelser som ger dem en starkare ställning gent-emot arbetsgivarna än tidigare. I stif-telsens styrelse skall sålunda arbetsta-garrepresentanter ingå i samma antal som från arbetsgivarsidan. Företagets ekonomiska situation skall i princip inte få återverka på värdet av stiftel-sens tillgångar.

I propositionen heter det, att syftet med den föreslagna reformen är att skapa trygghet för privata pensions-fordringar i former som inte innebär onödiga ekonomiska eller praktiska på-frestningar för näringslivet. Enligt ut-skottets mening har också i det förslag som föreligger en lämplig och skälig av-vägning gjorts för att tillgodose dessa grundläggande synpunkter.

I anslutning till propositionen har väckts flera motioner som dels berör frågan hur tillsynsmyndigheten skall vara organiserad och dels frågan om arbetstgarens förmånsrätt till pension när det företag som gjort utfästelsen kommer på obestånd och går i konkurs. Herr Yngve Persson gick ju närmare in

på dessa senare motioner. På grundval av de yrkandena föreligger även en reservation där denna förmånsrätt föreslås, och reservationen anknyter även till pensionsstiftelseutredningens betänkande i det avsnittet. Enligt reservationen talar starka sociala skäl för en utökad förmånsrätt i linje med motionernas yrkanden.

Beträffande de sociala synpunkterna på frågan kan först konstateras att denna bedömningsgrund förändrats efter tillkomsten av allmänna tjänstepensionen och givetvis även genom den förbättrade folkpensionen. De äldre arbetstagargrupperna har dock inte så stor glädje av pensionsutfallet genom ATP. Därför föreslås i propositionen för deras del en speciell förmånsrätt, som innebär att personer födda år 1907 eller tidigare får förmånsrätt efter fastighetsinteckning till en årlig pension som motsvarar ett basbelopp enligt lagen om allmän försäkring. Dessutom bibehålles givetvis den också tidigare befintliga förmånsrätten enligt handelsbalken 17: 4, vilken garanterar ett års förfallen pension efter samma grunder som löner till den anställde. Enligt motionerna och reservationen föreslås för återstående pensionsfordringar ytterligare förmånsrätt genom ett tillägg i handelsbalken 17: 11, som skulle garantera nämnda rätt efter företags- och fastighetsinteckningar men före skatter och böter och oprioriterade fordringar.

I reservationen påtalas särskilt att enligt propositionens förslag skulle vid en arbetsgivares konkurs det allmännas skattekrav erhålla utdelning före arbetstagarens pensionsfordringar. Gentemot detta kan först och främst invändas att resonemanget inte håller beträffande vare sig den förut nämnda förmånsrätten enligt handelsbalken 17: 4 för ett års förfallen pension eller den nya föreslagna paragrafen 17: 6 a med förmånsrätt för arbetstagar födda 1907 eller tidigare. Givetvis är det dock klart att skattekrav på detta sätt även kommer att gå före ytterligare pensions-

Ang. tryggande av pensionsutfästelse fordringar i åtskilliga konkurser. I det hänseendet vill utskottet emellertid fästa uppmärksamheten på att konkurslagstiftningen och förmånsrätten är föremål för reformförslag i nordiskt samarbete. Den svenska lagberedningen har i en promemoria, som även varit föremål för remissbehandling föreslagit att förmånsrätten för skatter skall upphävas, och i Danmark och Norge förbereds lagstiftning i samma riktning.

Skatternas förmånsställning i hithörande frågor är därför föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet i annat sammanhang och torde komma att finna sin lösning i nordiskt samarbete.

När det i reservationen särskilt förs på tal det sociala motivet för en utvidgad förmånsrätt för pensionsfordringar i konkurser bör även erinras om den stora betydelse de mellan parterna på arbetsmarknaden överenskomna förut nämnda pensionsplanerna har för att trygga den utfästa pensionen.

I propositionen sägs också att med den utveckling som nu pågår mot en alltmer omfattande planpensionering är det sannolikt att den väsentliga uppgiften för en förmånsrätt i enlighet med reservationens förslag skulle bli att trygga regresskrav från försäkringsbolaget Pensionsgaranti och liknande institut mot arbetsgivare för utgivna garantibelopp. Mot dylika förluster kan dock vederbörande försäkringsbolag skydda sig även genom en viss jämkning av avgifterna.

Mot en utvidgad förmånsrätt för pensionsfordringar vid konkurser enligt reservationen har även framhållits att det skulle medföra en allvarlig press på kreditmarknaden. Att dylika farhågor kan ha fog för sig förstås även av det faktum att den sammanlagda pensionskulden i de s. k. reversstiftelserna är över 6 miljarder kronor. Det förtjänar även att observeras att pensionsstiftelseutredningen inte vågat ta steget fullt ut och föreslå skyldighet för företagen att ta upp sina pensionsåtaganden som en sådan bokförd skuld, vilken skall tas

Ang. tryggande av pensionsutfästelse

med vid bedömningen av ett företags likviditet. Utredningen framhåller att det inom en del branscher, t. ex. husbyggnad och väg- och vattenbyggnad finns företag som arbetar med ett ganska litet eget kapital i förhållande till omsättningen. I och för sig fullt bärkraftiga företag skulle kunna bli tvingade likvidera, om pensionskulden togs med, enär aktiekapitalet skulle ansetts ha gått förlorat till mer än två tredjedelar. Det måste anses vara i viss mån inkonsekvent av utredningen att efter detta konstaterande ändå räkna med att det ur kreditsynpunkt inte skulle vara av så stor betydelse att införa den ökade förmånsrätten före oprioriterade fordringar. Det bör väl inte råda något tvivel om att 6 miljarder kronor i till stor del dolda skulder hos företagen skulle uppkalla leverantörer och kreditgivare till stor försiktighet.

När det i reservationen säges att farhågorna för att den föreslagna förmånsrätten skulle inverka menligt på kreditmarknaden är starkt överdrivna så torde därför kunna konstateras att denna bedömning ej är realistisk.

En komplikation ur kreditsynpunkt med den i reservationen föreslagna ordningen skulle även bli den att en förmånsberättigad pensionsfordran av stor omfattning kunde uppstå genom att arbetsgivare gett sina anställda utfästelser om pension som intjänats under förfluten tid. Lagberedningen har särskilt tryckt på det riskfyllda i en sådan retroaktiv verkan av ett pensionslöfte.

Sammanfattningsvis kan sägas att departementschefen enligt utskottets mening har funnit en hygglig lösning på dessa komplicerade problem, en lösning som garanterar de anställda ökad trygghet och säkerhet för pensionsutfästelser, samtidigt som den inte torde medföra någon nämnvärd påfrestning för företagen ur likviditets- och kreditsynpunkt.

När herr Yngve Persson i sitt anförande sedan hänvisade till remissinstanserna och framhöll att såväl LO som

TCO hade uttalat sig positivt för utredningen i detta avsnitt, kan det ändå erinras om att LO visserligen har skrivit om detta, men TCO har inte nämnt ett ord i det sammanhanget. Däremot har TCO givetvis tillstyrkt utredningen i dess helhet.

Herr talman, jag ber med detta att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! Av vad som har förekommit här i kammaren i denna fråga skulle man kunna få det intrycket att det råder oenighet om den stora reform som kammaren nu står i begrepp att fatta beslut om. Men i själva verket föreligger det glädjande nog praktiskt taget hundra procentig enighet om varje detalj i denna reform, som har eftersträvat under trettio år och som nu senast har utretts sedan 1954.

Första lagutskottet redovisar det stora lagkomplexet på 30 trycksidor i sitt utlåtande, och två andra utskott har vissa följdförfattningar att behandla. Endast om en enda detalj i detta lagkomplex har fullständig enighet inte kunnat uppnås. En av utskottets ledamöter har reserverat sig till förmån för två motionspar.

Jag vill i detta sammanhang, herr talman, tillåta mig att framföra en gratulation till utskottets fungerande ordförande för att han har lyckats uppnå så stor enighet om detta oerhört svårtillgängliga och komplicerade lagförslag.

Den detalj i fråga om vilken fullständig enighet icke har uppnåtts gäller, som framgått av de tidigare inläggen, vilken omfattning förmånsrätt för fordringar av detta slag skall ha i konkurs. Men förmånsrätt är ju bara ett av flera instrument då det gäller att trygga en fordran. Den företrädesrätt till betalning som förmånsrätt kan ge har sitt egentliga värde först då gäldenärens ekonomi är så undergrävd att han går i konkurs. Ätminstone är det regeln då förmånsrätten inte är knuten till en särskild panträtt.

Då det gäller att trygga fordran på privat pension, står och faller tryggandet inte alls med förmånsrätten. Tvärtom upptar den föreslagna lagstiftningen i de delar som det råder fullständig enighet om en rad nya åtgärder som tar sikte på tryggandet av sådan fordran, åtgärder som sätts in på ett tidigare stadium än vad som är fallet med förmånsrätten. Skall man bedöma en pensionsberättigad arbetstagares rättsliga ställning, kan man inte gärna avstå från att ta hänsyn till samtliga de regler som gäller till förmån för denne arbetstagare. Förmånsrätten blir därmed endast en beståndsdel i det mönster som lagen innehåller.

Jag behöver här inte erinra om alla de åtgärder som föreslås för tryggande av pensionerna genom andra åtgärder än förmånsrätten. Herr Svedberg har i huvudsak redogjort för dem.

Införandet av en ny förmånsrätt är alltid en grannlaga och ömtålig sak. Innebörden är ju att rubba relationen mellan olika borgenärsgrupper då det gäller att fördela ett konkursbos givna tillgångar. Man måste här nog väga skälen för och emot. Avvägningen är naturligtvis inte så lätt att göra, och jag förstår till fullo dem som här har gjort gällande en annan mening än jag har gjort. Man måste emellertid tänka sig för flera gånger innan man går längre än som föreslagits i propositionen i detta hänseende.

Till sist vill jag bara påpeka, herr talman, en detalj i reservationen. Det sägs i den att man bör särskilt beakta det av motionärerna påtalade förhållandet att det allmännas skattekrav i en arbetsgivares konkurs enligt propositionens förslag skulle erhålla utdelning före arbetstagarnas pensionsfordringar. Det förhåller sig nämligen så att skatter har en viss förmånsrätt i konkurs enligt 17 kap. 12 § handelsbalken. Enligt reservationsförslaget har man velat sätta in vissa pensionsfordringar i 11 §, varigenom de skulle få bättre förmånsrätt än skattefordringar.

Ang. tryggande av pensionsutfästelse

En i dessa frågor mycket erfaren ledamot av andra kammaren, som i sin dagliga gärning har med utmätningar att göra, påpekade i debatten i andra kammaren i natt att det är en utmätningssmans skyldighet i tjänsten att i god tid söka utmätning för oguldna skatter, och oguldna skatter som är utmätta har förmånsrätt enligt 17: 8 HB och alltså bättre rätt än föreslagna 17: 11. Det innebär, sade han till reservanten, att reservationen, om utmätningssmannen har skött sin tjänst, är ett slag i luften. Propositionsförslaget beträffande de äldre pensionstagarna däremot går ut på att deras förmånsrätt skall gå efter 6 a § och alltså njuta bättre rätt än utmätt skattefordran.

Under detta anförande hade herr talman uppstått och avlägsnat sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr förste vice talman.

Herr PERSSON, YNGVE, (s):

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Innan statsrådet Kling kom in i kammaren sade jag just att det var ett gott jobb och en mycket svår fråga. Jag vill bara göra den korta kommentaren att jag är helt på det klara med att vad jag här talat om är ett av många sätt att skydda pensionärernas rättigheter. Jag har inte talat i blindo i denna fråga, men jag har ansett att det finns starka skäl för ur pensionärernas synpunkt generösare bestämmelser än utskottsförslaget. Det är ingen mening att i en dylik fråga försöka konstruera några åsiktsskillnader som inte stämmer med verkligheten. Jag förstår i och för sig att man på departementet vid handläggningen av denna fråga ansett sig höra stanna för den lösning som nu presenteras.

Om jag ändå skall komma med en synpunkt vill jag säga att vi som sysslar med dessa problem mera dagligdags ofta möter personer som gått omkring

Ang. tryggande av pensionsutfästelse

och trots att de haft en pension att få enligt en pensionsutfästelse, men så kommer konkursen och man upptäcker att det blev ingen utdelning. Vederbörande kan ha råkat tillhöra dem som har begränsade resurser och noterar detta som en brist i bestämmelserna. Men vi får naturligtvis inte överdriva det.

Jag inser att det här är ett sätt att efter nya, delvis mycket breda linjer samordna lagstiftningen på olika områden med den allmänna planpensioneringen, men vi kommer, som sagt, att ha problemet kvar, och det skall bli intressant — jag vänder mig till utskottets talesman — att se hur långt man kommer att gå på det nordiska planet i den här frågan.

I departementschefens resonemang, liksom i utskottets, ligger naturligtvis något av vänta och se, även om jag föreställer mig att det inte är så lätt att komma tillbaka ganska snart och röra vid en så pass noga genomtänkt och omfattande reform.

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! Om jag inte hörde fel eller missuppfattade vad som sades, bör det förhålla sig så att de kategorier som herr Yngve Persson åsyftade skyddas genom förmånsrätt enligt 17 kap. 6 a §, vilken ingår i den del av utskottsutlåtandet som är enhällig.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmanen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls utskottets hemställan i punkten A.

Därefter gjorde herr förste vice talmanen i enlighet med de rörande punkten B förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets

hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmanen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sörenson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 38 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmanen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Petersson, Erik Filip*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 96;

Nej — 35.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition utskottets i punkten C gjorda hemställan.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tryggande av pensionsutfästelse m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillingsutskottets betänkande nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. flyttning av fordon i vissa fall

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 39, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om flyttning av fordon i vissa fall, dels i ämnet väckta motioner, dels ock en motion angående omhändertagandet av skrotbilar.

Genom en den 31 mars 1967 dagtecknad proposition, nr 107, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden och protokoll hållet i lagrådet, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om flyttning av fordon i vissa fall.

Kungl. Maj:ts förslag innebar, att vissa myndigheter skulle få rätt att ingripa mot olämpligt uppställda fordon, när allmänna intressen påkallade det. Polismyndighet kunde flytta fordon, som utgjorde trafikfara eller betydande trafikhinder. Vägförvaltning och kommunal myndighet skulle få rätt att ingripa med hänsyn till väghållningen eller för att undanskaffa övergivna fordon, således även de s. k. bilvraken. Sådant ingripande förutsatte beslut av polismyndighet, om icke Kungl. Maj:t givit myndigheten rätt att själv meddela flyttningsbeslut.

Fordon som flyttades skulle enligt lagen ställas upp i närheten av den plats, där det anträffats. Kunde det icke lämpligen ske, skulle det föras till och förvaras på särskilt anordnad uppställningsplats. Övergivit fordon finge dock

Ang. flyttning av fordon i vissa fall icke flyttas över gatan eller runt gat hörnet. Vore fordonet att anse som vrak skulle det i princip skrotas omedelbart; annars måste det tagas om hand och förvaras.

Fordon, som förvarades på uppställningsplats, finge hämtas av ägaren inom tre månader från det han underrättats om flyttningen eller, om han icke kunnat nås med underrättelse, inom sex månader från det flyttningen kungjorts. Underlåte ägare att hämta fordonet inom angiven tidsfrist tillfölle det staten eller kommunen.

Myndigheterna skulle utom i vissa undantagsfall få rätt att av fordonsägaren taga ut kostnaderna i samband med flyttningen.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat, dels två i anledning av densamma väckta motioner, nämligen de likalydande motionerna I: 830, av herr *Strandberg m. fl.*, samt II: 1034, av herr *Bengtson* i Solna och herr *Söderström*, dels ock en vid riksdagens början väckt motion II: 296, av herr *Norrby*, angående omhändertagandet av skrotbilar.

I de likalydande motionerna I: 830 och II: 1034 hade anhållits, att riksdagen för sin del måtte besluta

dels att 7 § i lagen om flyttning av fordon i vissa fall erhöles i motionerna angiven lydelse;

dels ock att 8 § i lagen erhöles den lydelse, som angivits i motionerna.

Motionärernas förslag avsåg beträffande 7 § i förevarande lagförslag att den tid, inom vilken fordon, som förvarades på särskild uppställningsplats, tillfölle kommunen eller staten, måtte bestämmas till en månad från det ägaren underrättats om flyttningsbeslutet eller — om kungörelse om flyttningen skett — till tre månader från kungörandet.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

Ang. flyttning av fordon i vissa fall

A. att riksdagen, med avslag å motionerna I: 830 och II: 1034, måtte bifalla förevarande proposition, nr 107;

B. att motionen II: 296 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Svanström, Schött, Lidgard, Svensson* i Vä, *Gustafsson* i Borås och *Sjöholm* samt fru *Heurlin*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under A hemställa,

1) att riksdagen — med förklaring att riksdagen icke kunnat i oförändrat skick antaga det genom förevarande proposition, nr 107, framlagda förslaget till lag om flyttning av fordon i vissa fall — måtte, med bifall till motionerna I: 830 och II: 1034 såvitt avsåge 7 §, för sin del antaga förslaget med den ändringen, att 7 § erhöles i reservationen angiven lydelse;

2) att motionerna I: 830 och II: 1034 i övrigt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Det är mig angeläget att först framhålla att den lag om flyttning av fordon i vissa fall som riksdagen nu står i begrepp att besluta fyller ett mycket stort behov och därför är mycket välkommen. Ett faktum är nämligen att de många bilvraken i naturen och de många bilar som uppställts olämpligt så att de kommit att utgöra hinder för trafik eller väghållningsarbete har blivit ett verkligt samhällsproblem. Jag skall begränsa mig till att här endast erinra om att det ur naturvårdssynpunkt har varit mycket beklagligt med de många nedskräpande bilvraken, vartill har kommit att dessa utgjort en direkt fara för både lekande barn och djur av skilda slag.

I första lagutskottet har det rätt enighet om att lagförslaget i allt väsentligt har varit väl avvägt och ägnat att läggas till grund för lagstiftning. På en

punkt har utskottet emellertid varit oenigt, nämligen i fråga om de tidsfrister efter vilka på särskild förvaringsplats ställt fordon skall tillfalla stat eller kommun. Utskottsmajoriteten förordar i likhet med propositionen sex månader från den dag då flyttningen kungjordes eller tre månader från den dag då ägaren mottog underrättelse om flyttningsbeslutet, medan minoriteten i reservation förordar de av flera remissinstanser samt motionsvis föreslagna tidsfristerna tre månader respektive en månad. Med hänsyn till de betydande kostnader och besvär som förvaring av motorfordon medför anser vi reservanter det önskvärt att man begränsar tidsfristerna så mycket som möjligt utan att därför göra avkall på den enskildes behöriga anspråk på rättssäkerhet. Tidsfristerna tre månader respektive en månad måste enligt vår mening anses tillgodose sådana anspråk. Någon anledning för det allmänna att visa större generositet mot det slarviga klientel som det här ofta gäller synes inte föreligga. Den av utskottsmajoriteten gjorda jämförelsen med hittegods är knappast riktig. Det är säkerligen mycket sällan som vederbörande ägare »tappat» dessa bilar och ej vet var de kan återfinnas. Av någon anledning finner de emellertid förenligt med sitt intresse att låta bilarna stå kvar tills vidare — i fråga om vraken för alltid — trots de olägenheter som detta innebär för det allmänna.

Herr talman! Då de av reservanterna förordade tidsfristerna syns mig fullt tillräckliga ur rättssäkerhetssynpunkt och de syns mig mera lämpade att tjäna syftet med den nya lagstiftningen, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Som vi hörde av herr Schötts inlägg har det inte riktats kritik mot den nya lagen som sådan. Den anses synnerligen angelägen, då den

skapar möjligheter för myndigheterna att ta om hand övergivna bilar som i vissa fall kan utgöra en direkt trafikfara och i varje fall kan vara till hinders.

Det är, såsom vi hörde nyss, mot de respittider som anges i 7 § i den föreslagna lagen som reservationen riktar sig, då reservanternas anser dem vara väl långa. I propositionen föreslås sex respektive tre månader under de förutsättningar som herr Schött redogjorde för, medan reservanternas tycker att det bör kunna räcka med tre månader respektive en månad.

Utskottet har dock ansett det vara lämpligt att det råder överensstämmelse på denna punkt mellan hittegodslagstiftningen och den nu föreslagna nya lagen. Hittogodslagstiftningen är föremål för översyn, och om de tider som anges där eventuellt skall förkortas, kan ändringen framdeles samordnas med en viss förkortning även av de tider som gäller beträffande bilarna, om en sådan förkortning betingas av erfarenheterna.

Ytterligare en anledning till att det kan vara lämpligt att inte ta till respittiderna för snävt är att det inte skall finnas någon form av besvärsmått. Efter de föreslagna tidsintervallerna — sex månader efter kungörandet och tre månader efter det att ägaren meddelats — tillfaller fordonet myndigheterna, och då ett fordon i vissa fall kan ha ett avsevärt värde är det skäl att gå litet försiktigt fram från början och låta en eventuell förkortning av tiderna anstå till dess man har vunnit erfarenheter av lagens verkningar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Låt mig erinra om att det i den departementspromemoria som först utarbetades i ärendet föreslogs en respittid av en månad för ägare som bevisligen underrättats om flyttning.

Ang. flyttning av fordon i vissa fall

Det är att märka att tiden räknas från det vederbörande bevisligen underrättats om beslutet. Endast en remissinstans hade någon erinran mot detta förslag i departementspromemorian.

Jag vill också erinra om att länsstyrelserna i Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Väster-norrlands län samt fyra polismästare har framhållit att den i departementspromemorian föreslagna förvaringstiden av sex månader i fall där ägaren inte kunnat anträffas är för lång och borde förkortas till tre månader.

Vi reservanter har den uppfattningen att man bör ta till de kortare tiderna om man vill att lagstiftningen redan från början skall vara effektiv. Situationen på detta område är nämligen sådan att det fordras kraftåtgärder. Jag vill också gärna understryka att även om någon är sjuk eller bortrest bör han kunna hålla reda på sin bil eller bevaka sina intressen genom kurator, anhörig eller annan bekant.

Det hela är givetvis en avvägningsfråga, där vi har kommit till olika uppfattningar. Vi reservanter tror emellertid att det vore lyckligast för att få till stånd en effektiv ordning på detta område att man går på den strängare linjen.

Jag ber än en gång, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Det är kanske inte angeläget att tvista så mycket beträffande denna fråga. Möjligheterna är väl ändå inte så stora att vi skall få varandra att ändra mening.

Vad gäller den kortare respittiden på en månad efter det att vederbörande har fått vetskap om att bilen är omhändertagen vill jag framhålla att det dock kan inträffa att den det gäller på grund av resa, sjukdom eller sådana saker som även herr Schött nämnde inte har möjlighet att skaffa undan fordonet. Har det då gått en månad och en dag tar

Ang. flyttning av fordon i vissa fall

myndigheterna hand om bilen. Det kan väl i vissa fall anses vara betänkligt.

Det har också ansetts att omhändertagandet av fordon inte skall vara en fråga som är samordnad med hittegodslagstiftningen. Det låter sig kanske bra säga när det gäller 7 § i den föreslagna lagen. Men om vi ser på 9 § talas där om föremål som kan finnas inne i en bil, kläder, väskor o. d. Beträffande sådana föremål skall tillämpas samma lag som gäller för bilen. Även när det gäller dessa hittegodsföremål skulle då enligt reservanternas förslag tillämpas de kortare respittiderna. Om ett paraply hittas utanför bilen skulle tiderna tre och sex månader gälla, men hittas det inte i bilen skulle tiderna en och tre månader tillämpas.

I 9 § talas också om bilar som betecknas som fordonsvrak. Beträffande dem skall hittegodslagen vara tillämplig. Enligt reservanternas förslag skulle man ha olika bedömningar i dessa fall. Det är ju en sak att medverka till att lagar blir stiftade här i riksdagen, men man får väl också se till att de myndigheter som skall använda sig av dem inte blir huvudyra inför uppgiften. Jag anser därför att det bör vara en samordning mellan hittegoods och övergivna bilar. Det är nog den bästa och mest rationella lösningen.

Jag ber än en gång att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr JANSSON, ERIK, (s):

Herr talman! Jag är varken motionär eller reservant i detta ärende, men jag kan väl säga att jag är både arg och ledsen — för att inte använda ett starkare ord som inte passar sig i denna kammare — på allt vad skrotbilar heter. Detta är en fråga som inte bara gäller naturvård och nedskräpning i naturen utan som i hög grad gäller trafiksäkerheten och ordningen på våra gator.

Det sägs från utskottets sida så mycket om rättssäkerheten, men vore det

inte rimligt att emot detta krav på rättssäkerhet ställa det faktum att den som lämnar sin bil — ofta en skrotbil — på en gata eller i en park så uppenbart har brutit mot allmän ordning och visat sådan brist på omdöme att något större hänsynstagande från samhällets sida sannerligen inte är motiverat. Därtill kommer att själva omhändertagandet av bilarna och även förvaringen av dem i och för sig skapar problem för kommunerna som i dag är mycket stora. Jag anser därför att en respektive tre månaders respittid som reservanterna har föreslagit är en rimlig tid.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

I herr Erik Janssons yttrande instämde herr *Anderson, Carl Albert*, (s) och herr *Lokander* (s).

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Jag har alltid varit förvånad över den stora generositet som man visar bilägarna. I själva verket borde det väl vara så att en person innan han får rätt att skaffa sig en bil skulle ha en plats att förvara den på. Vi klagar mycket över att anslagen till gator, vägar o. s. v. inte räcker till, men ändå anser vi att det är fullt korrekt och riktigt att en stor del av dessa, naturligtvis främst gatorna, skall utnyttjas som förvaringsplatser för bilar i stället för att användas för sitt egentliga ändamål, nämligen för rullande fordon.

Senast i går kväll hade jag anledning att färdas med taxi här i Stockholm, och den chaufför som körde mig klagade bittert över svårframkomligheten på grund av de på bägge sidor om gatorna uppställda bilarna.

Detta är ändå i allmänhet bilar som används i trafiken. Skall man dessutom få finna sig i att bilar står stilla under många månader på gator och vägar, blir det svårigheter inte minst i samband med snöröjningen. I varje fall uppe i de bygder där jag vistas har vi

en mycket stor olägenhet av bilar som på detta sätt står uppställda i månader, så att man inte kommer åt att röja undan snön. Jag tycker att reservanternas är nog generösa när de har stannat för tre månader respektive en månad i uppställningstid.

Ännu en sak, herr talman! Herr Svedberg framhöll att det ofta i dessa fall gäller stora värden. Men om en bil fortfarande har ett stort värde är det väl ändå orimligt att ägaren skall få vara så vårdslös att han lämnar denna dyrbara bil stående i många månader utan att på något sätt se till den.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Efter anförandena av herrar Erik Jansson och Axel Andersson, i vilka jag helt kan instämma, kan jag fatta mig mycket kort.

Utskottets ärade fungerande ordförande menade att det skulle vara svårare för myndigheterna att tillämpa den aktuella lagen om man följde reservanternas förslag. Jag har litet svårt att förstå denna uppfattning och har en större tilltro till myndigheternas förmåga.

Än en gång ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Herr Jansson tog i sitt anförande upp frågan om skrotbilarna. Det är inte avsett att dessa skall förvaras på särskilda uppsamlingsplatser, utan de skall skrotas ned. Om bilarna är att beteckna som bilvrak skall de inte få stå till något besvär för myndigheterna.

Jag förstod inte herr Axel Andersson, som klagade över att bilarna står parkerade längs gatorna. De har legal rätt att stå där. Skall ytterligare bilar placeras där, måste det verka hindrande i ännu högre grad.

Ang. flyttning av fordon i vissa fall

Men det är ju tänkt att bilar som anträffas längs gatorna och vägarna och som är till hinders skall föras undan till särskilda uppsamlingsplatser, där de skall förvaras under en viss tid tills man kan finna den rätte ägaren, och om man inte så snart finner någon som vill återfå bilen är det ändå skäl att gå försiktigt fram innan det allmänna konfiskerar bilen. Det kan inträffa vissa omständigheter, såsom sjukdom, resor eller annat, som medför att en ägare annars i onödan går miste om ett värdefullt fordon.

Herr STRANDBERG (h):

Herr talman! Jag är motionär i frågan och ber därför att få säga några ord.

Det resonemang som utskottets ärade ordförande förde har jag svårt att förstå. Att tala om sjukdomar och resor och liknande är ju inte relevant i sammanhanget, då lagen säger att ägaren skall ha en viss tid på sig från det han bevisligen underrättats. Därför förvånar det mig att man skall ta så stor hänsyn till dessa bilägare. På det kommunala planet har vi många gånger åtgärder där vi minsann tillgriper hårda bandage när det gäller att se till att medborgarna sköter sina åligganden. Betalar jag inte min telefonräkning precis på utsatt dag, klipper man bort mina telefonmöjligheter, betalar jag inte mina elräkningar precis på utsatt dag, blir jag avkopplad och får dessutom betala särskilda bötesbelopp o. s. v.

Herr Axel Andersson säger, om jag fattade honom rätt, att vi inte skall vara så måna att slå vakt om bilägarna. Jag förstår vad han menar därmed. Men jag skulle för min del vilja säga att man ju i allra högsta grad slår vakt om bilägare genom att införa kortare respittider, nämligen de bilägare som följer gällande lagar och förordningar och får det lättare i trafiken. De människor som är lagbrytare bör inte på

Ang. flyttning av fordon i vissa fall

det allmännas bekostnad — med en massa besvärigheter som det tidigare sagts — få alltför lång tid på sig efter det att de fått klarhet i att deras fordon är omhändertaget. De måste hämta tillbaka sin bil i tid. Har de inget intresse för sina fordon, då må det allmänna också behålla dem.

Jag hemställer om bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Herr Strandberg förstod mig tydligen inte, när jag sade att samhället är synnerligen generöst mot bilägarna. Jag ville få fram att vi bygger dyrbara gator och vägar men att det finns bilägare som inbillar sig att vi gjort det delvis för att de skall använda gatorna som garage — de har inte någon annan förvaringsplats för bilen när de inte använder den. Det är orimligt att man skall ha råd att vara så generös. Men skall man då sträcka generositeten så långt att de får använda gatan som garageplats i flera månader utan att man får röra vid bilen?

Har man genomfört s. k. datumpartering, kan man delvis komma till rätta med det. Då tvingas ju bilägaren att i varje fall en gång om dagen flytta sin bil från den ena sidan av gatan till den andra. Men sådana bilägare, som anser sig kunna lämna bilen i månadtal, finns det väl ingen anledning att, som det sades, slå vakt om.

Herr JANSSON, ERIK, (s):

Herr talman! Herr Svedberg säger att vad jag tidigare nämnde inte är tillämpligt därför att skrotbilar skrotas ned. Om det vore så väl! Det går nämligen aldrig för oss i kommunerna att dra en gräns mellan en bil som betraktas som skrot och en bil som inte betraktas som skrot. Därför blir skrotbilarna i regel omhändertagna av kommunen.

Jag skall bara göra en jämförelse med hur det är vid en vindsröjning. Man plockar bort en massa gamla cyklar som måste ligga hos polisen i sex månader och inte skrotas ned. Man skall lämna in uppgift om fabriktionsnummer och sådant. Det är inte enklare med bilar, och det är inte så enkelt som utskottets talesman säger att klara av detta.

Sedan vill jag säga några ord beträffande de bilar som inte är skrot. Kan man verkligen jämföra detta med hittegodslagen? Om en bra bil står övergiven på en gata, är den då borttappad i lagens mening? Jag har mycket svårt att tro att någon tappar bort en bil. Den står där nog av helt andra skäl.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Om herr Jansson tittar inte bara på sjunde utan även på nionde paragrafen i lagen kanske han finner att det bör vara en överensstämmelse mellan denna lag och hittegodslagen.

Herr Strandberg sade att om man inte har betalat telefon- eller elräkning så blir man avstängd, och man blir inte så generöst behandlad i det fallet. Jag vill då erinra om att om en bilägare, som fått sin bil omhändertagen enligt den föreslagna lagen, inte betalar de kostnader som åsamkats det allmänna, så förlorar han bilen. Det är heller inte så generöst.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Jag vill i diskussionen erinra om att det inte bara är fråga om sådana bilar som vederbörande ägare lämnat på gatan eller annan plats och sedan inte avhämtat. Det förekommer också i ganska stor utsträckning bilar som är stulna och som av den som begått stölden lämnats utan tillsyn på något ställe. Det är visserligen sant att då skall ägaren också underrättas, och ofta kan man komma i kontakt med ho-

nom om inte sådana åtgärder vidtagits med fordonet att det inte kan identifieras.

Det resonemang som förts här om att ägaren får stå sitt kast därför att han lämnat bilen på gatan under längre tid är i sådana fall inte tillämpligt. Det kan sägas att bilar ofta är stöldförsäkrade, men det gäller långt ifrån alla bilar — inte ens alla bilar som har ett ganska högt värde.

Jag menar att det kan finnas anledning att i detta avseende skynda långsamt och avvakta erfarenheten av denna lags tillämpning innan man pressar tiderna för förflyttning från uppställningsplatser så som i reservationen föreslagits.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Om någon stjälar min bil meddelar jag detta till polisen, och då blir stölden registrerad. Detta kan alltså inte vara ett bärande skäl för lång respittid, tvärtom.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Eftersom jag inom ramen för en ganska kort tid har företrätt båda de här debatterade åsikterna kanske jag bör redovisa varför jag har ändrat mig. Departementspromemorian upptog den kortare tiden och propositionen den längre. Ganska många remissinstanser stödde den kortare tiden eller hade inte någon invändning mot den. Skälet till att jag ändrade mig var helt enkelt rättssäkerhetsintresset. Det gäller inte så många fall, men när man gör så pass långtgående ingrepp som denna lagstiftning innebär och måste innebära för att det skall bli någon effektivitet på lagen, ansåg vi att man borde tillmäta rättssäkerhetsaspekterna betydande vikt, särskilt med hänsyn till att det inte fanns någon besvärsmätt.

Sedan uppmärksammade vi den anomalin att gods som hittats i en bil vilken omhändertagits eller i en skrotbil

Ang. flyttning av fordon i vissa fall skulle behandlas på olika sätt. Slutligen — som herr Alexanderson nyss påpekade — var ju hela hittegodslagen under översyn. Det är mycket möjligt att det blir kortare respittider för hittegods i allmänhet, och det finns starka skäl för att ha likartade tidsfrister för hittegods och för bilar av den här typen. Med anledning av detta skynda-långsamt-argument som herr Alexanderson anförde tyckte jag efter remissbehandlingen att det fanns anledning att ändra min inställning och att i varje fall tills vidare använda de längre tidsfristerna.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

I fråga om punkten A, fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Schött begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 39 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Ang. ändrad organisation av televerket

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Schött* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;
Nej — 63.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls därefter utskottets i punkten B gjorda hemställan.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets memorial nr 40, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 34 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 22, angående uppskov med behandlingen av vissa till jordbruksutskottet hänvisade ärenden, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, m. m., såvitt proposi-

tionen hänvisats till lagutskott, jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, m. m., i vad propositionen avser medelsanvisning till folkpensioner; och

nr 115, i anledning av väckta motioner om pension åt änkefru Anna Nordqvist.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. ändrad organisation av televerket

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad organisation av televerket jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 103 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 31 mars 1967, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna riktlinjer för omorganisation av televerket, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att i fråga om tjänster på löneplan C ändra personalförteckningen för verket i enlighet med vad departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagit, *dels* ock bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de övergångsarrangemang, som erfordrades i anledning av omorganisationen.

I förevarande sammanhang hade utskottet behandlat två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Landberg m. fl.* (I: 812) och den andra inom andra kammaren av herr *Söderström m. fl.* (II: 1016), i vilka föreslagits, att riksdagen

skulle besluta, att Stockholms teleområde även framdeles skulle få fungera som ett eget distrikt, direkt underställt centralförvaltningen inom televerket, samt att övriga delar av östra distriktet skulle sammanföras till ett distrikt.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I: 812 och II: 1016 icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att riksdagen måtte godkänna de riktlinjer, som i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 31 mars 1967 föreslagits för omorganisationen av televerket;

III. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att i fråga om tjänster på löneplan C ändra personalförteckningen för verket i enlighet med vad i statsrådsprotokollet föreslagits;

IV. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de övergångsordningar, som fordrades i anledning av omorganisationen.

Fru LANDBERG (s):

Herr talman! Statsutskottets utlåtande nr 116 gäller ändrad organisation av televerket. I anslutning härtil har jag tillsammans med flera medmotionärer väckt motion nr 812 i denna kammare.

Vad vi har vänt oss emot är att Stockholm skall bli central för östra distriktet och att Norrköping och Gävle skall upphöra att vara distriktssorter. Båda dessa orter har ett stort behov av att få hjälp med lokalisering av verksamhet till orten i stället för från orten. Särskilt Norrköping har under den gångna tiden drabbats av nedläggning av företag som gör att varje utflyttning av verksamhet från Norrköping naturligtvis inger bekymmer. Som bekant säger ordspråket: Många bäckar små gör en stor å.

Det är också angeläget att för kammaren ge till känna att Stockholms nuvarande teleområde är lika stort som det planerade södra distriktet och dubbelt så stort som norra distriktet, och

Ang. differentierad hastighetsbegränsning

därtill skall nu läggas Norrköpings och Gävle distrikt.

Det finns i utskottets utlåtande en rad som säger något om en planerad utflyttning av vissa verksamhetsgrenar. Det är min förhoppning att denna planerade utflyttning av verksamhetsgrenar skall påskyndas och lokaliseras i första hand till Norrköping.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 43, i anledning av väckta motioner angående skyldigheten att anordna enskilda skyddsrum; och

nr 47, i anledning av väckta motioner om ersättning till arbetsgivare för anmälan till allmän försäkringskassa.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang differentierad hastighetsbegränsning

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 38, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse av 56 § 4 mom. vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648) jämte i ämnet väckta motioner, dels väckta motioner om försök med differentierad permanent hastighetsbegränsning.

Genom en den 31 mars 1967 dagtecknad proposition, nr 111, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden, velat inhämta riksdagens yttrande över vid propositionen fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 56 § 4 mom. vägtra-

Ang. differentierad hastighetsbegränsning
fikkförordningen den 28 september 1951
(nr 648).

I propositionen hade förordats en ordning med hastighetsbegränsningar differentierade efter olika vägars beskaffenhet. Det hade föreslagits, att 56 § 4 mom. vägtrafikförordningen skulle ändras så, att Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t bestämde kunde meddela allmänna föreskrifter om hastighetsbegränsning utan nuvarande inskränkning till viss tid.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat dels i anledning av densamma väckta motioner, dels till lagutskott hänvisade fristående motioner:

A. de likalydande motionerna I: 831, av herr *Larsson, Nils Theodor*, samt II: 1036, av herr *Eliasson* i Sundborn och herr *Larsson* i Luttra, i vilka motioner hemställts, att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 111 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om fortsatt försöksverksamhet inom ramen för nu gällande lagstiftning med olika slag av trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder för vinnande av tillräckligt underlag för ny proposition till riksdagen med ställningstaganden beträffande trafiksäkerhetens främjande, enligt i motionerna anförda riktlinjer;

B. de likalydande motionerna I: 832, av herr *Peterson, Eric Gustaf*, och herr *Eriksson, Karl-Erik*, samt II: 1037, av fru *Nettelbrandt m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen skulle besluta att

1. avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 111,

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t *dels* anhålla om fristående försöksverksamhet av längre omfattning med permanenta fartbegränsningar enligt i motionerna angivna riktlinjer, *dels* begära att — i den händelse försöken vid representativ jämförelse gäve positiva resultat — särskild proposition i ämnet måtte föreläggas riksdagen;

C. de likalydande motionerna I: 833, av herr *Strandberg m. fl.*, och II: 1035,

av herr *Bengtson* i Solna *m. fl.*, vari anhållits, att riksdagen måtte besluta

1. att avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 111,

2. att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om fortsatt försöksverksamhet med tillfälliga hastighetsbegränsningar, varvid dessa skulle differentieras bland annat med hänsyn till trafikintensiteten, samt att s. k. rekommenderade hastigheter försöksvis måtte anordnas; ävensom

D. de likalydande motionerna I: 639, av herr *Ernulf* och fröken *Stenberg*, samt II: 815, av herr *Ullsten m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära, att en längre sammanhängande försöksperiod med differentierad permanent hastighetsbegränsning skulle förberedas och att förslag om dess genomförande snarast skulle föreläggas riksdagen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte i anledning av propositionen nr 111 samt motionerna I: 639 och II: 815, I: 831 och II: 1036, I: 832 och II: 1037 ävensom I: 833 och II: 1035 giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i utlåtandet anført, samt

B. att nyssnämnda motioner, i vad de ej kunde anses besvarade genom vad utskottet i utlåtandet anført och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Tredje lagutskottets utlåtande nr 38 behandlar förslaget i Kungl. Maj:ts proposition nr 111. Kommunikationsminister Palme begär fullmakt att på våra allmänna vägar fastställa ständig och generell hastighetsbegränsning. Utskottets utlåtande är enhälligt, men trots det vill jag anföra några ord. Ärendena på dagens föredragningslista är ju inte så tyngda av reservationer, så det kanske inte vållar någon särskild irritation i kammaren

med några uttalanden i anledning av ett enhälligt utlåtande.

Här har väckts ett antal motioner med anledning av propositionen. I alla reagerar man mer eller mindre starkt mot kommunikationsministerns förslag. Vi är några högerledamöter i både första och andra kammaren som har yrkat avslag på denna proposition; inte därför att vi är mindre intresserade av den bästa tänkbara trafiksäkerhet än någon annan, utan därför att vi anser att samma resultat kan uppnås med andra medel.

Nu åberopas i propositionen, att man i det stora landet USA, bilismens verkliga hemland, har hastighetsbegränsning. Vi skall nog inte för mycket göra jämförelser med det stora landet USA. Får vi sådana vägar, att vi kan köra med samma hastigheter som förekommer där, kan vi vara belåtna.

När man började med tillfälliga hastighetsbegränsningar, vid julhelgen 1960/61, och dessa hastighetsbegränsningar sedan har tillämpats under allt längre perioder, har åtminstone jag för min del från början haft den misstanken, att detta var inledningen till en ständig och generell hastighetsbegränsning. Man behöver inte tvivla på att en lägre medelhastighet i trafiken kan leda till minskat antal olyckor, men samtidigt är det dock ett steg tillbaka i utvecklingen.

Med tanke på de förhållanden, under vilka man började försöksverksamheten med tillfälliga hastighetsbegränsningar, vill jag vid detta tillfälle ha sagt att det enligt min mening inte har blivit ett rättvist resultat. När man började denna verksamhet använde man alla möjligheter till upplysning om att vi nu ute på vägarna har en mycket stark trafik kontroll. Man meddelade från myndigheterna att vi skickar ut all tillgänglig personal för vakthållning och man gav order till polisdistrikten att inga semestrar fick beviljas och för all bevakning där så kunde ske fick förordnas särskilda ordningsvakter.

Ang. differentierad hastighetsbegränsning

Även om man inte kunde fortsätta med denna stränga polisbevakning under åren framöver anser jag att det i betydande omfattning har levat kvar i medvetandet hos många bilister att det samtidigt med en hastighetsbegränsning förekommer en starkare polisövervakning än vid andra tillfällen.

Detta system hade inte varit felaktigt om man byggt ut försöksverksamheten med motsvarande tidsperioder med en stark trafikövervakning utan någon hastighetsbegränsning. Det skulle ha kungjorts i radio, TV och tidningspress på samma effektiva sätt. Några sådana försök med fria hastigheter och en stark trafikövervakning har emellertid inte blivit utförda för hela landet vid ett och samma tillfälle, varför en jämförbar statistik inte har kunnat upprättas.

Rikspolisstyrelsen har gjort vissa försök med stark trafikövervakning inom begränsade områden och nått enastående resultat. Dessa försök har inte de institutioner som för övrigt sysslar med trafiksäkerhet haft något vidare intresse av. Den tanken och den uppfattningen ligger så nära till, att statens trafiksäkerhetsråd, som här varit rådgivare, alltför ensidigt har bitit sig fast vid den uppfattningen, att det enda som duger, det enda saliggörande i kampen för en bättre trafiksäkerhet är hastighetsbegränsning.

Det är en långt gående och otrevlig fullmakt som kommunikationsministern här begär, men utskottet är dess bättre inte berett att tillstyrka denna fullmakt på det sätt som har begärts. I en så viktig fråga som denna, som direkt berör ett så stort antal medborgare, är det underligt att den inte blivit föremål för en grundligare utredning och ett remissförfarande i vanlig ordning, så att de organisationer och institutioner som i detta fall varit lämpliga remissinstanser fått säga sin mening.

I propositionen gör statsrådet ett underligt uttalande om att motorstyrkan hos vissa bilar är så stor, att man kan

Ang. differentierad hastighetsbegränsning

hålla alltför hög hastighet. Intet talar för att en bil med stor motorstyrka är särskilt trafikfarlig, ty så stor motorstyrka finns det nog i alla bilar att den kan missbrukas. I verkligheten är det så, som också statsrådet måste erkänna, att en bil med god prestationsförmåga är trafiksäkrare. En omkörning kan göras på kortare tid och det är värdefullt.

I vägtrafikförordningen finns redan en bestämmelse som är tillräcklig om den följes. Av den framgår att fordorens hastighet skall anpassas till vad trafiksäkerheten och behörig hänsyn till omständigheterna i övrigt kräver. Om den bestämmelsen följs blir trafikolyckorna starkt begränsade. Varför söker man inte med kraft tillse att den bestämmelsen efterlevs? Nu vet man att dessa föreskrifter i vägtrafikförordningen inte efterlevs. Därför vill man skapa nya bestämmelser. Säkert har man dock från början klart för sig att nya bestämmelser om generell hastighetsbegränsning i stort sett bara kommer att tillämpas av de bilister som redan är ansvarsmedvetna och inte behöver någon ny lagstiftning.

Är man inte inne på ett rätt farligt system när man försöker stifta lagar om vilka man tydligen vet från början att de inte kommer att efterlevas? Min uppfattning är att man nog mera bör satsa på den enskildes ansvar.

Utskottet ger sin anslutning till tanken att skall vi ha bestämmelser om begränsade hastigheter på vägarna utanför tätbebyggda områden, bör dessa hastigheter vara differentierade. Mot denna uppfattning finns inget att erinra. Vägarna är av så olika beskaffenhet att en allmän hastighetsbegränsning har inneburit en begränsning enbart på vissa vägar och inte på alla.

Nu lämnar visserligen tredje lagutskottet för sin del ett medgivande till Kungl. Maj:t att utan inskränkning i tiden meddela allmänna föreskrifter om högsta hastighet på väg utanför tätbebyggt område, men jag kan inte fatta

utskottets förslag på annat sätt än att detta skall ha formen av försöksverksamhet så att man får ett bättre underlag för bedömningen. Jag stöder mig på ett uttalande om att det för närvarande saknas erforderligt jämförelsematerial för att slutgiltigt kunna ta ställning. Det slutliga ställningstagandet måste vara riktigt, och därför krävs ett tillfredsställande utredningsmaterial, om bestående hastighetsgränser skall fastställas.

I vår motion, där vi yrkar avslag på den kungliga propositionen, föreslår vi fortsatt försöksverksamhet med tillfälliga hastighetsbegränsningar och vad som kan kallas för rekommenderade hastigheter. Det skulle enligt vår mening vara ett bättre och trevligare system, om man gick in för rekommenderade hastigheter.

Mot ett enhälligt utskott har jag, herr talman, inget yrkande utan har bara velat anföra dessa synpunkter.

Herr KARLSSON, GÖRAN, (s):

Herr talman! Eftersom herr Sveinsson inte hade något yrkande, kanske det inte finns anledning till någon längre utläggning, men jag vill understryka att förslaget om en differentierad hastighetsbegränsning inte kommit fram av sig självt, utan det är ju byggt på de erfarenheter som vunnits vid de försök med generell hastighetsbegränsning som förekommit vid olika tillfällen under de senaste åren.

Anledningen till fartbegränsningarna är ju att de höga farterna medför betydande olycksrisker. Det är angeläget att till varje pris försöka nedbringa trafikolycksfallens antal och svårighetsgrad. Som det nu förhåller sig är ju olyckorna skrämmande många och svåra. Vid de försök som gjorts med hastighetsbegränsningar har man ju vunnit betydelsefulla resultat, och när man nu vill frångå de riktlinjer för begränsningarna som man använt hittills och försöker åstadkomma olika hastigheter beroende på olika vägars beskaf-

fenhet, så tycker jag att det är värt att satsa på det försöket.

Utskottet har i den här frågan varit fullständigt enigt, som herr Sveningsson sade, och vi har resonerat oss fram till en lösning. I sak skiljer ingenting mellan vad kommunikationsministern anfört i sin framställning och vad utskottet kommit fram till.

Att utskottet räknar med att få resultatet av försöken redovisade för sig är ganska naturligt, eftersom det här rör sig om ett fält där det behövs ännu mera fakta, innan man kanske alldeles definitivt bestämmer sig för en hastighetsbegränsning av det här slaget.

Av herr Sveningssons uttalanden i olika hänseenden skall jag ta upp ett enda. Han talade om de starka motorerna och ville nonchalera de risker som dessa medför. Herr Sveningsson sade att starkare motorer i och för sig inte innebär risk för ökat antal trafikolyckor. Naturligtvis inte, men självfallet är det de höga farterna som medför de svåraste olycksfallen — det kan man inte komma ifrån — och de höga farterna beror ju på att det i dag finns bilar med mycket kraftiga motorer som möjliggör höga hastigheter.

Herr talman! Med det här anförandet ber jag att få yrka bifall till tredje lagutskottets förslag.

Herr SVENINGSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Det kanske inte finns så stor anledning att fortsätta debatten, då här inte har ställts något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr Göran Karlsson framhåller, att det framlagda förslaget bygger på de generella hastighetsbegränsningar som har rätt under en lång följd av år, och det påståendet är väl riktigt. Detta är ju det enda utredningsmaterial som finns. Jag försökte emellertid i mitt första anförande redovisa den uppfattningen att försöken med hastighetsbe-

gränsningar inte har givit ett rättvist resultat. Jämförbara försök med en bättre och starkare trafik kontroll har aldrig genomförts utan bara sådana försök inom mycket begränsade områden.

Såsom jag har sagt tidigare vill vi väl alla ha bästa tänkbara trafiksäkerhet, men när vi sätter så farliga redskap som bilarna är i händerna på så många människor, kan vi, som någon uttalade för någon vecka sedan, inte helt komma bort från trafikolyckorna. Det allra bästa och säkraste medlet att reducera antalet trafikolyckor skulle givetvis vara att helt förbjuda trafik med motorfordon, men ingen vill ju vara med om ett sådant beslut.

Det skulle vara intressant att få veta hur en eventuell hastighetsbegränsning med differentierade hastigheter skall genomföras. Vilka hastigheter skall det röra sig om? Det finns i vårt land vägar, herr Göran Karlsson, som ligger nära varandra men som är mycket olika i fråga om standarden. Förra söndagen reste jag i närheten av herr Göran Karlssons bygder och var då inne på en väg, om vilken jag vågar påstå att en hastighetsbegränsning till 25 km i timmen är för hög. Det skulle inte gå att köra trafiksäkert ens med en sådan hastighet så dålig och smal väg bana och så kurviga och backiga vägar som i vissa fall förekommer.

Å andra sidan finns det vägar, där det går att köra trafiksäkert med rätt hög hastighet. Jag vill inte sätta likhetstecken mellan att ta trafikerisker och en rätt hög hastighet, som när vägen och trafiken tillåter kan ligga över 100 kilometer i timmen.

Hur skall en differentierad hastighetsbegränsning göras? Skall det vara samma hastighet vintertid och sommartid? Skall det vara samma hastighet vid mörkerkörning som på dagen? Vi vet ju alla att det är mera riskfyllt att köra i mörker, och det händer då flera olyckor. Ja, det är många problem som här kan rullas upp. Skall man ha sam-

Ang. differentierad hastighetsbegränsning

ma hastighet för alla bilar — för de allra minsta bilarna som för de stora och mera trafiksäkra bilarna? Det vore intressant att få svar på någon av dessa många frågor.

Herr **KARLSSON, GÖRAN**, (s) kort genmäle:

Herr talman! Visst finns det krokiga och backiga vägar i Småland, men jag betvivlar att de är så krokiga och backiga att de inte skulle tillåta farter över 25 km i timmen. Det är möjligt att herr Sveningsson brukar köra på de allra krokigaste vägarna, medan jag kör på vägar som är någorlunda raka.

Herr Sveningsson förde ett resonemang om olika hastigheter vinter och sommar, dag och natt. Om det har fastställts en hastighetsgräns för en väg, är det emellertid inte förbjudet att köra saktare. Gränsen är en högsta gräns, och det kommer an på föraren att bedöma hur fort han kan köra med hänsyn till vägens beskaffenhet. Om det är halt väglag på en väg med en hastighetsgräns vid låt oss säga 70 km i timmen, föreställer jag mig att en vettig förare inte pressar bilen till 70, utan kanske håller sig till 50 km i timmen. Förslaget innebär ju inte att man låter förarna fara fram hur som helst, utan de måste alltid bedöma hur fort de kan köra.

Vidare säger herr Sveningsson att de försök som har gjorts med generella hastighetsbegränsningar egentligen inte är rättvisande och att man också kan tillämpa metoden att låta polisen övervaka trafiken i större utsträckning. Jag är medveten om att de flesta av oss som kör bil tar det litet försiktigare om det finns en polis på vägbanan, men vi kan inte ha poliser överallt på hela vårt stora svenska vägnät, och med hänsyn därtill tror jag att detta försök med differentierad hastighetsbegränsning är vad vi behöver just nu. Det är möjligt att vi efter hand kan komma fram till ett förslag som är nå-

got annorlunda beskaffat än det som i dag föreligger, men jag är övertygad om att de försök som vi skall besluta om kommer att vara till gagn för trafiksäkerheten.

Herr **SVENINGSSON** (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker att herr Göran Karlsson och jag om tiden medger borde ta en gemensam tur på de smala, krokiga och backiga vägarna. Sådana finns, vill jag påstå, både i Jönköpings och i Älvsborgs län, så det är inte svårt att visa dem.

Herr Karlsson gjorde ett uttalande som jag vill vända mig emot, nämligen att även om det fastställts en generell hastighetsgräns för en väg, så är det tillåtet att köra med lägre fart. Ja, helt naturligt — man kan inte bestämma en hastighet som bilisterna nödvändigtvis skall hålla på våra ofta dåliga vägar. Han tillade att en förnuftig bilist naturligtvis håller lägre hastighet när så behövs. Javisst, men det är ju inte för de laglydiga och förnuftiga bilisterna som man behöver lagstifta, utan för de oförnuftiga och de oförsiktiga. Vi bör väl ändå inte införa ett system som inbjuder bilisterna till att köra med högre hastighet än de bör använda men som är sådant att de ändå håller sig inom lagens gränser.

Herr **KARLSSON, GÖRAN**, (s) kort genmäle:

Jag vill säga till herr Sveningsson att jag inte tror att man genom lagstiftning kan åstadkomma större förnuft hos människorna.

Herr **ERNULF** (fp):

Herr talman! Det är ganska anmärkningsvärt och enligt min mening glädjande att tredje lagutskottet har kunnat avge ett enhälligt utlåtande i en så kontroversiell fråga som den om hastighetsbegränsning på våra vägar.

Nu innebär utlåtandet inte någon fullständig anslutning till vad som sägs i propositionen. När departementschefen inhämtar yttrande i den fråga det gäller här begär han en mycket vidsträckt fullmakt av riksdagen. Han begär, som han säger, ett principiellt ställningstagande av Kungl. Maj:t och riksdagen till frågan om differentierade fartgränser. Enligt vad jag kan förstå efter studium av propositionen innebär detta att departementschefen vill ha befogenhet inte bara att anordna icke tidsbegränsade försök med differentierade fartgränser, utan dessutom att på grundval av försöken fritt bedöma, om sådana begränsningar definitivt bör införas utan att riksdagen behöver höras.

Mot detta har man reagerat i de motioner som från flera partiers sida har väckts i anledning av propositionen. Det har i motionerna sagts att man kan medverka till försök med differentierade fartbegränsningar men att försöken även bör omfatta vissa andra möjligheter. I motioner både från högern, folkpartiet och centern har — för att ge eftertryck åt invändningarna — yrkats avslag på den författningsändring beträffande vilken Kungl. Maj:t har begärt riksdagens yttrande.

Utskottet har i sitt utlåtande så till vida tillmötesgått motionärerna att utskottet framhåller att det inte nu vill ta någon slutgiltig ställning till frågan om hastighetsbegränsningens utformning. Utskottet går med på försöken, även icke tidsbegränsade försök, men begär en redovisning från Kungl. Maj:t till riksdagen av försöken för att riksdagen därefter skall kunna ta definitiv ställning till frågan. Utskottet förklarar sig tillstyrka den författningsändring som Kungl. Maj:t överväger, för att man inte vid försöksverksamheten skall behöva tänja för mycket på författningstexten.

Den kompromiss som vi på detta sätt åstadkommit inom utskottet tycker jag ganska väl tillgodoser både regering-

Ang. differentierad hastighetsbegränsning

ens berättigade intresse av att få rörelsefrihet i sin försöksverksamhet och motionärernas önskemål om att den slutliga bestämmanderätten dock skall ligga hos riksdagen. För mig har det varit så mycket lättare att ansluta mig till en sådan kompromiss som jag i januari väckte en motion som i stort sett gick ut på samma sak.

Jag skall inte gå in på någon diskussion om hastighetsbegränsningarnas vara eller icke vara, eller deras närmare utformning. Visst kan man sätta många frågetecken i det sammanhanget, men syftet med försöksverksamheten är väl just att såvitt möjligt skapa klarhet på den punkten. Jag tror därför att utskottets lösning av problemet är godtagbar och lämplig när det gäller att främja trafiksäkerheten.

Jag vill i detta sammanhang understryka min mening att hastighetsbegränsningar inte får bli en ursäkt för att underlåta eller inskränka den trafikövervakning som nog under alla omständigheter måste betraktas som ett viktigt medel i fråga om trafiksäkerheten. Man bör alltså inte ta hastighetsbegränsningarna som en ursäkt för att minska polisväsendets resurser för trafikövervakningen.

I likhet med herr Göran Karlsson yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr FÄLLDIN (cp):

Herr talman! Eftersom i detta ärendet samtliga partier har väckt motioner som tillsammans med propositionen har bildat underlag för tredje lagutskottets skrivning i denna fråga och eftersom det har blivit debatt kring det enhälliga utskottsutlåtandet har jag funnit anledning att begära ordet.

Jag har emellertid inte begärt ordet för att göra någon speciell tolkning av vad utskottet skrivit. Jag tror att det skulle vara ett fel om vi som motionärer från våra utgångspunkter skulle

Ang. differentierad hastighetsbegränsning

försöka lägga in en viss tolkning i utskottets skrivning. Den skrivning som utskottet har gjort är, som jag ser det, ett försök att fånga upp de olika synpunkter som har kommit till uttryck i motioner och inom utskottet. Mot bakgrunden av detta har Kungl. Maj:t eller den Kungl. Maj:t därtill utser möjlighet att utforma försöksverksamheten.

Vad det egentligen stått strid om torde helt enkelt ha varit huruvida man skulle genomföra en definitiv författningsändring eller inte. Det har under debatten gjorts gällande att ändringen inte skulle vara definitiv utan att avgörandet härvidlag får anstå tills man har besked om hur försöksverksamheten utfaller.

Låt mig därefter med anledning av alla de frågetecken som naturligtvis kan sättas inför värdet av att införa en differentierad hastighetsbegränsning fastslå, att man självfallet lika litet med differentierad hastighetsbegränsning som med en generell kan sätta ur spel den huvudregel som herr Sveningsson berörde, nämligen att man aldrig skall köra snabbare än omständigheterna medger.

Jag tycker att det ligger en klar fördel i att man med hänsyn till vägarnas beskaffenhet kan hålla skilda hastigheter. Jag tror emellertid att en sådan ordning måste genomföras så, att en viss väg blir bunden för en viss hastighet. Eljest kommer skyltningen att kräva en sådan uppmärksamhet att differentieringen kanske bara blir till besvär.

Jag framhöll under utskottsarbetet en synpunkt som jag också nu vill framföra. Det finns som bekant vägar byggda och dimensionerade för en viss hastighet, t. ex. 60 km i timmen. I Norrland finns det många sådana vägkilometer som går genom stora skogsområden. Samhället kan rimligen inte göra annat än att sätta gränsen så låg som vägen är dimensionerad för, även om denna naturligtvis liksom en hiss i en byggnad har en viss säkerhetsmarginal.

I sådana områden tror jag att det vore klokt att inte införa någon hastighetsbegränsning, ty en bestämmelse som av trafikanterna uppfattades som orimlig vore ju mer till skada än till nytta.

I detta avseende föreligger det enligt min mening ingen dissonans mellan motionärernas och propositionens förslag. Jag har uppfattat propositionen så att det inte nödvändigtvis skall behöva vara hastighetsbegränsning på varje väg. Detta torde också ha varit utskottets uppfattning.

Herr talman! Jag har velat ge uttryck åt dessa synpunkter eftersom det blev debatt om detta enhälliga utskottsutlåtande. De befogenheter som Kungl. Maj:t har fått tycker jag framgår med den klarhet som är möjlig att åstadkomma i tredje lagutskottets skrivning, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Föredrogos änyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vattenlagen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 § byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385);

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 81 § konkurslagen;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag, m. m.; samt

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 86 och 88 §§ lagen

Ang. avveckling av Törefors aktiebolags verksamhet

den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 34, i anledning av väckta motioner om utbildning av borgerliga medlare, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. avveckling av Törefors aktiebolags verksamhet

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av Törefors aktiebolags verksamhet m. m. jämte i ämnet väckt motion.

I propositionen nr 128 hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 21 april 1967, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsak enligt de riktlinjer som i protokollet förordats, medgiva ändrad användning av statens lån till Törefors aktiebolag och att eftergiva fordran, som tillkomme staten på grund av sådant lån.

Enligt beslut på extra bolagsstämma den 19 april 1967 skulle Törefors aktiebolag träda i likvidation. Detta medförde, att bolagets verksamhet komme att avvecklas. I propositionen hade riksdagen föreslagits bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva ändrad användning av statens lån till bolaget och att helt eller delvis eftergiva fordran, som tillkomme staten på grund av sådant lån. Sammanlagt uppginge lånen, i den mån de icke tidigare eftergivits, till 5,5 miljoner kronor. Lånen vore förut avskrivna i statens räkenskaper. Någon medelsanvisning fordrades sålunda icke i detta sammanhang.

I anledning av propositionen hade inom andra kammaren av herr *Andersson* i Luleå och herr *Lorentzon* väckts en motion (II:1064).

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

1. att motionen II:1064 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsak enligt de riktlinjer, som förordats i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 21 april 1967, medgiva ändrad användning av statens lån till Törefors aktiebolag och att eftergiva fordran, som tillkomme staten på grund av sådant lån.

Herr ÅKERLUND (h):

Herr talman! När Törefors AB nu skall träda i likvidation och verksamheten läggas ned kan jag inte låta bli att säga att jag aldrig begripit, och förmodligen aldrig lär göra det, varför regeringen tackade nej till det erbjudande som lämnades för två år sedan av ett stort privat företag att överta Törefors och ordna sysselsättningen för det fyrtiotal anställda som Törebolaget hade. I statsutskottets femte avdelning var en överenskommelse i princip så nära mellan Töreforsbolagets dåvarande ordförande, nuvarande civilministern, och oss att bara det slutgiltiga handslaget återstod för att detaljförhandlingarna skulle kunna komma i gång. Nu är det för sent att göra något åt saken, men nog är socialdemokratisk företagspolitik många gånger konstig.

Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. slopande av de särskilda mantalsuppgifterna, m. m.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till folkbokföringsförordning m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 24 februari 1967 dagtecknad proposition, nr 88, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) folkbokföringsförordning,
- 2) förordning om ändring i taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623);

dels bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

De sistnämnda förslagen innebure, att Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t förordnade att medgiva de avvikelser från uppbördsförordningen, som behövdes år 1967 med hänsyn till övergången till automatisk databehandling inom uppbördsväsendet, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva kommun rätt att från fastighetsägare inhämta de uppgifter om fastigheterna, som behövdes för den kommunala samhällsplaneringen.

I propositionen hade föreslagits, att 1946 års folkbokföringsförordning skulle ersättas med en ny folkbokföringsförordning.

Den nya förordningen betingades bland annat av statsmakternas principbeslut år 1963 om övergång till datamaskinsystem för registrerings-, beräknings- och redovisningsarbeten inom folkbokföring, taxering och uppbörd senast vid årsskiftet 1967/68. I den nya folkbokföringsförordningen hade endast medtagits sådana grundläggande be-

stämmelser av huvudsakligen materiell innebörd, som krävde ställningstagande från riksdagens sida.

Förslaget innefattade en avsevärd förenkling av mantalsskrivningsförfarandet genom slopande av de särskilda mantalsuppgifterna. Även hyresvärds skyldighet att lämna huvudförteckning hade föreslagits bli avskaffad. Mantalsskrivningen skulle i princip bygga på den faktiska bosättningen den 1 november. S. k. kvarskrivning av person, som saknade känt hemvist i inflyttningsförsamling, hade föreslagits avskaffad.

Den nuvarande mantalsskrivningen av fastigheter hade även föreslagits avskaffad. Omläggningen av mantalsskrivningssystemet hade föranlett, att systemet med roteombud ansetts böra slopas.

I fråga om allmänhetens skyldighet att göra anmälan till pastorsämbete hade i propositionen föreslagits vissa förändringar. Sälunda skulle telefonanmälan i regel godtagas. Skyldigheten att vid flyttning inom landet anmäla denna i utflyttningsförsamlingen skulle slopas och flyttningsbetygen avskaffas. Utlänningar, som lämnat landet, skulle lättare kunna avregistreras.

Besvärstiden i mantalsskrivningsmål och en del andra tidsfrister hade föreslagits ändrade.

Den nya folkbokföringsförordningen avsågs börja tillämpas den 1 januari 1968. Mantalsskrivningen hösten 1967 hade dock föreslagits följa de nya bestämmelserna.

Propositionen hade hänvisats till bevillningsutskottet i vad avsåge ändring i taxeringsförordningen och bemyndigande att medgiva vissa avvikelser från uppbördsförordningen, medan den i övrigt hänvisats till lagutskott och tilldelats tredje lagutskottet.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

A. de likalydande motionerna I: 809, av herr *Pettersson, Arne*, och herr

Ang. slopande av de särskilda mantalsuppgifterna, m. m.

Hansson, Torsten, samt II: 1011, av herr *Hugosson m. fl.*, vari hemställets, att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 88 måtte besluta,

1. att mantalsblanketternas avskaffande för städer och landskommuner med mer än 30 000 invånare skulle uppskjutas till dess frågan om flyttningsanmälan samordnats med flyttningsanmälan till postverket och försäkringskassan,

2. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om skyndsamt utredning beträffande samordning av flyttningsanmälan till postverket, försäkringskassan och folkbokföringsmyndigheten,

3. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om att centrala folkbokförings- och uppborädsnämnden tillsammans med berörda myndigheter och företrädare för kommunerna finge till uppgift att utreda frågan om hushållsidentifiering i den mantalsskrivna befolkningen;

B. de likalydande motionerna I: 810, av herrar *Schött* och *Enarsson*, samt II: 1012, av herrar *Nordstrandh* och *Nordgren*, i vilka motioner anhållits,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 88 med förslag till folkbokföringsförordning m. m. måtte besluta

att avslå förslaget om slopande av de särskilda mantalsuppgifterna,

att komplettera de föreslagna bestämmelserna med åläggande för fastighetsägare eller innehavare av bostadslägenhet, som upplåte bostad åt annan, om skyldighet att till pastorsämbetet anmäla jämväl utflyttning, samt

att nuvarande system med roteombud såsom medhjälpare åt pastorsämbeten och lokal skattemyndighet skulle bibehållas.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen med avslag på motionerna I: 809 och II: 1011 samt I: 810

och II: 1012, såvitt däri yrkats ändringar i det genom förevarande proposition, nr 88, framlagda förslaget till folkbokföringsförordning, måtte *dels* antaga nämnda förslag till folkbokföringsförordning, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva kommun rätt att från fastighetsägare inhämta de uppgifter om fastigheterna som behövdes för den kommunala samhällsplaneringen;

B. att nämnda motioner, i vad de ej kunde anses besvarade genom vad utskottet i utlåtandet anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Erik Jansson, Johansson* i Torp, *Nyberg* och *Hugosson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort, utom såvitt avsåge punkten A, hemställa,

B. att riksdagen i anledning av motionerna I: 809 och II: 1011 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om genomförande av ett system, som möjliggjorde hushållsidentifikation inom den mantalsskrivna befolkningen;

C. att motionerna I: 809 och II: 1011 samt I: 810 och II: 1012, i vad de ej kunde anses besvarade genom vad reservanterna anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr JANSSON, ERIK, (s):

Herr talman! Det utlåtande som här föreligger om folkbokförings- och taxeringsförordningarna innebär i klartext att tekniken går vidare och datamaskinerna går segrande fram. I både långa och handlingar försvinner mer och mer Andersson, Pettersson och Lundström och allt vad de heter och ersätts av för den oinvigde obegripliga siffror på ett magnetband.

Vi varken kan eller bör strida mot utvecklingen, men motionärerna i denna fråga har varit tveksamma beträff-

Ang. slopande av de särskilda mantalsuppgifterna, m. m.

fande mantalsskrivningens upphörande redan i år. Det råder inget tvivel om att denna haft många fördelar, inte minst när det gäller kommunernas planeringar av olika slag. Då en kommun planerar och söker inventera sitt invånarantal m. m. vill man gärna ha reda på familjesammansättningen, och det kan man lätt få genom mantalsskrivningslängderna. Inte minst gäller detta när man skall försöka klara ut olika kommundelars och stadsdelars inbördes förhållande, t. ex. beträffande antalet barnfamiljer och antalet barn inom olika områden. Jag vet av egen erfarenhet att det dessutom har mycket stor betydelse för dem som handhar bostadsområdena rent förvaltningsmässigt och när det gäller att t. ex. blanda de barnrika familjerna med dem som har ett eller inget barn — detta inte minst med tanke på anhopningen av boende i de stora husen.

En annan sak som ofta kommer fram vid mantalsskrivningarna är det inte alltför ringa antal människor som flyttar in i kommunerna utan att över huvud taget ha anmält sig. Till denna kategori hör i regel de inneboende. Varken fastighetsägare eller kommuner känner till dem förrän de genom mantalsskrivningen och egen önskan att bli mantalsskrivna ger sig till känna. Sedan mantalsskrivningsuppgifterna bearbetats har det framkommit synpunkter som varit oerhört värdefulla både för fastighetsägare och för kommunen som helhet.

På begäran av vissa ledamöter i utskottet gjordes en expertutredning för att utröna om det fanns möjligheter att i varje fall 1968 bibehålla mantalsskrivningen. Vi fick en promemoria från experterna som visade att det var meningslöst att behålla den. Det skulle rent tekniskt inte gå att lösa detta; i samband med den lag som nu föreslås måste av praktiska och formella skäl mantalsskrivningen slopas.

Nu hänvisar utskottet till propositionen som säger att kommunerna vid pla-

nering kommer att ha möjlighet att infordra uppgifter från fastighetsägarna beträffande hushållsbeståndet. Det är väl riktigt men knappast värdefullt att man kan få detta. Personligen förstår jag inte vad det har för praktisk betydelse. Hur många människor som bor inom ett område är det inte svårt för de planerande organen att ta reda på, och någon annan uppgift kan fastighetsägarna inte ge. De har själva ingen vetskap om hur många barn som finns i en familj. Man kan visserligen, när man granskar ett förslag till hyresgäster, få reda på hur familjen ser ut, men som bekant ändrar den sig ibland rätt hastigt, och efter något år är den statistik man har från inflyttningen inaktuell. Fastighetsägarna har ingen möjlighet att för kommunen tala om familjernas sammansättning inom respektive områden. Därför är denna hänvisning, som jag här har sagt, tämligen värdelös.

Motionärerna och reservanterna har framlagt ett förslag som syftar till att i någon mån undanröja de olägenheter som man anser följer av att mantalsskrivningen slopas. Jag tycker att när både reservanterna och jag vet många med dem är tveksamma i denna sak borde man åtminstone kunnat kosta på sig att begära en utredning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Som motionär i ärendet och då jag i min civila gärning sysslat med folkbokföring i mer än 30 år ber jag att få göra några kommentarer till tredje lagutskottets utlåtande över förslaget till ny folkbokföringsordning i stället för den som nu gäller och är av år 1946.

Först vill jag då gärna framhålla att vi i vårt land har en folkbokföring av hög kvalitet — den anses stå sig mycket väl vid internationella jämförelser. Att folkbokföringen för närvarande fungerar såväl beror i hög grad på det nu-

Ang. slopande av de särskilda mantalsuppgifterna, m. m.

varande systemet med mantalsuppgifter. Såsom vi hört och vet föreslås i propositionen, som tillstyrkts av tredje lagutskottet, att detta system skall slopas. Att detta slopande kommer att innebära en ökad arbetsbelastning för kommunerna och en ökning av antalet mantalskrivningsprocesser framhålles av en del remissinstanser, bl. a. kammarrätten. Detta förhållande torde inte kunna bestridas av någon. Vi har också nyss av herr Erik Jansson hört vilka olägenheter som blir en följd av slopandet av mantalsuppgifterna.

En rad remissinstanser — främst Sveriges häradsskrivarförening — har också, vilket tydligt framgår av både proposition och motioner, framhållit allvaret i dessa olägenheter. Häradsskrivarföreningen för sin del befarar en allvarlig försämring av vår folkbokföring som en följd av slopandet av mantalsuppgifterna, men har liksom här nyss anförts endast att notera att detta är ett nytt offer på rationaliseringens och datamaskinernas altare.

Föreningens farhågor delas av många, bl. a. av domkapitlet i Göteborg, som anser förslaget innebära ett så betydande osäkerhetsmoment i befolkningsregistreringen att dennas tillförlitlighet sätts i fara. Även ur rättssäkerhetssynpunkt finner domkapitlet det svårt att motivera förslaget.

Lagutskottet torde under sitt arbete — liksom andra som sökt sätta sig in i detta ärende — ha funnit att förberedelserna för övergång till det nya folkbokföringssystemet nu avancerat så långt att det, så som herr Erik Jansson framhöll, i praktiken torde vara meningslöst att i dag yrka på ett bibehållande av mantalsuppgifterna. Man får tydligen trots stora betänkligheter acceptera deras avskaffande och inrikta sig på att minska skadeverkningarna härav. I det syftet har vi motionärer föreslagit en kompletterande bestämmelse med åläggande för fastighetsägare eller innehavare av bostadslägenhet, som upplåter bostad åt annan, om skyl-

dighet att till pastorsämbetet anmäla jämväl utflyttning, icke enbart inflyttning. Vi har därvid framhållit att exempelvis uppgift om utlänning som flyttar från riket knappast kan erhållas på annat sätt än genom skyldighet för bostadsupplåtaren att anmäla avflyttning. Utskottet har visserligen inte motsagt motionärerna på denna punkt, men det har tyvärr ej heller tillstyrkt förslaget. Utskottet har endast framhållit att frågan eventuellt bör övervägas längre fram.

Samma sak gäller vårt andra förslag, som innebär att systemet med roteombud såsom medhjälpare åt pastorsämbete och lokal skattemyndighet borde bibehållas. Behovet av roteombud har ingalunda minskat; befolkningens ökade rörlighet även på landsbygden och de föreslagna större kyrkobokföringsdistrikten understryker behovet av medhjälpare med god lokalkänedom. I gamla tider hade man på landsbygden utomordentligt god hjälp av fjärdingsmännen vilka som regel kände till sin bygd och dess befolkning synnerligen väl. Nu efter polisens förstatligande är situationen en helt annan. Den nya polisen har inte längre samma förankring i bygden som förut och helt naturligt inte samma personkänedom som tidigare. I detta nya läge vore det synnerligen värdefullt att ha ett väl uppbyggt system med roteombud.

På denna punkt framhåller utskottet att kommunerna är oförhindrade att utse särskilda ombud med uppgift att bevaka deras intressen i folkbokföringsärenden. Detta är visserligen sant, men lyckligast hade det varit med direkta bestämmelser om ett fast, moderniserat roteombudssystem.

Som motionär måste jag givetvis beklaga att utskottet icke mer helhjärtat stött de båda förslagen till förbättringar i propositionen, för vilka jag här redogjort. Personligen är jag övertygad om att det skulle varit av stort värde att man redan från början hade haft bestämmelser både om skyldighet till

Ang. slopande av de särskilda mantalsuppgifterna, m. m.

utflyttningsanmälan och om ett roteombudssystem.

I övrigt vill jag helt instämma med utskottet, då detta understryker vikten av att man på olika sätt försöker för-må allmänheten att fullgöra den anmälningsskyldighet som föreligger beträffande kyrkobokföringen, ävensom när utskottet förordar att en propagandakampanj för flyttningsanmälningar snarast igångsättes genom massmedia. Över huvud taget är det nödvändigt att varje år tillräckliga resurser ställs till förfogande för en effektiv propaganda om vad allmänheten har att iaktta på detta område.

58 § i den nya folkbokföringsförordningen föreskriver att »pastoratet skall tillhandahålla pastorsämbetet erforderlig biträdespersonal, kontorslokaler, inventarier, material, tjänstetelefon och det som i övrigt fordras för kyrkobokföringen».

Det är angeläget att pastoraten visar generositet vid tillämpningen av denna föreskrift. Framför allt i fråga om biträdespersonal är det på många håll behov av en snabb förstärkning, så att pastorsämbetena på ett tillfredsställande sätt skall kunna klara sin viktiga uppgift inom folkbokföringen. Pastor själv bör ej belastas med rutinarbete härvidlag till förfång för sin huvudsakliga gärning. I detta sammanhang kan jag inte underlåta att nämna, att vi inom fögderiförvaltningen är imponerade av det stora intresse och den skicklighet som många präster lägger i dagen i fråga om folkbokföringen, ehuru ju denna ligger långt vid sidan om deras huvuduppgift.

Mantalsuppgifterna har varit ett värdefullt material ur statistisk synpunkt, bl. a. vid samhällsplaneringen. Herr Jansson berörde detta. Jag vill därför uttala min sympati för den vid utskottet fogade reservationen, då den klart uttalar att sloandet av mantalsuppgifterna innebär en allvarlig försämring för den kommunala samhällsplaneringen. Här behövs en utredning om hur

man nu på något sätt skall kunna kompensera denna försämring. Vid en eventuell votering kommer jag därför att stödja reservationen.

Herr talman! I det tvångsläge där vi nu befinner oss har jag intet särskilt yrkande, utan jag vill avslutningsvis endast understryka angelägenheten av att utvecklingen på folkbokföringens område följs med uppmärksamhet och att man utan dröjsmål vidtar de åtgärder som visar sig erforderliga för att den svenska folkbokföringen skall kunna hållas på en hög nivå.

Herr HANSSON, TORSTEN, (s):

Herr talman! De båda föregående talarna i detta ärende har redan redogjort för de olägenheter som man befarar och de fördelar som kunde vinnas genom en ändring av utskottets förslag i den riktning som reservationen anger.

Som talesman för motionärerna bakom motionsparet I: 809 och II: 1011 vill jag inledningsvis bara säga att vi är ganska nöjda med att man avskaffar mantalsblanketten. Den innebär ett krångel, och den har inte gett tillfredsställande resultat. Men att avskaffa den utan vidare är inte så lätt som man vill göra gällande. Vi är givetvis tacksamma för det tillmötesgående som utskottet har visat beträffande våra två första önskemål. Invändningarna kommer på den punkt som berör frågan om hur man i framtiden skall kunna få en tillfredsställande hushållsidentifikation i folkbokföringsarbetet.

Folkbokföringsarbetet har ju inte något egenvärde. Det har mer och mer kommit att bli underlag för mycket långtgående prognosverksamhet för all slags planering av samhällets uppbyggnad och organisation. Det gäller alltså att på en punkt i vårt väl utbyggda prognosväsen inte få ett för grovmaskigt och föråldrat material som grund för utredningsarbete. Här läggs årligen ned ganska stora summor på att få

Ang. slopande av de särskilda mantalsuppgifterna, m. m.

fram prognoser och prognosmaterial för skilda ändamål. Det är fråga om hundratusentals kronor. Det kan vara fråga om femårsplaner, generalplanering m. m. Då är den förfining av folkbokföringen som här åsyftas alldeles nödvändig.

Samtidigt vet vi att fastighetsregister-sakkunniga i sitt första betänkande har lagt fram förslag om hur man skall få fram ett geografiskt mycket finmaskigt material och att remissinstanser kommer att påpeka hur väl lämpat detta material är för att utbyggas med alla andra för planeringen nödvändiga uppgifter.

Vi kan alltså inte godta den situation som skulle uppkomma, om man inte omedelbart tog itu med frågan om att täppa till den lucka som skulle uppstå. Jag vill därför, herr talman, bara instämma i herr Erik Janssons yrkande om bifall till reservationen.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Det väsentliga i detta ärende är, som här redan har framhållits, omläggningen av vårt folkbokföringssystem till databehandling och därmed följande slopande av de hittillsvarande mantalsuppgifterna.

Det har sagts att vi i mantalsuppgifterna haft ett gott system som fungerat bra. Men det har å andra sidan varit uppenbart att det varit ett ganska otympligt system. Man har samlat in miljontals uppgifter och lagt ned mycket arbete på att behandla dem utan att i de flesta fall få ut någonting av varje uppgift. Det är bara i enstaka fall som man fått fram någonting som inte stämmer med kyrkobokföringen.

Man har nu efter utredning lagt fram ett system, av vilket man tror att man skulle kunna få ett likvärdigt resultat. Det bör väl erkännas att man i enstaka fall har fått värdefulla uppgifter ur mantalsuppgifterna. Man avser att i samband med det nya systemet pröva nya vägar för att komplettera de uppgifter som man redan har från kyrko-

bokförings- och folkbokföringsregister. Det är naturligtvis inte lätt att bedöma om resultatet kommer att bli bättre eller sämre eller ungefärligen likvärdigt med det nuvarande. Men den närmare undersökning som utskottet har gjort i anledning av väckta motioner genom inhämtande av närmare yttrandena från centrala uppboords- och folkbokföringsnämnden visar att det inte är värt kostnaderna att göra en övergång på det sättet att man ett eller annat år liksom tillämpar båda systemen bredvid varandra. Det har efter de inhämtade yttrandena inte heller i utskottet ställts något slutligt yrkande eller väckts några reservationer för bibehållande av mantalsuppgifterna.

Det finns vissa andra punkter, där man också har vänt sig mot förslagen i propositionen. Herr Schött har varit inne på ett par av dem. En av dessa punkter är frågan om bibehållande av roteombuden. Jag vill påpeka att roteombuden inte heller nu är obligatoriska i alla kommuner. Det finns också möjligheter för kommunerna, som herr Schött själv nämnde, att tillgodose sina egna intressen genom särskilda ombud som då får ungefär samma funktion som de nuvarande roteombuden. Det får bli kommunernas egen sak att avgöra i vilken utsträckning de vill göra detta.

I fråga om anmälan om utflyttning får man väl avvakta resultatet av den föreslagna nya ordningen. Meningen är att i större utsträckning söka stimulera allmänheten att lämna uppgifter om flyttningar. Dessa uppgifter skall sedan kompletteras på olika sätt genom inhämtande av kompletterande upplysningar från de myndigheter, dit folk eljest kanske har särskild anledning att meddela flyttning, t. ex. postverket.

Vad slutligen beträffar den till utskottets utlåtande fogade reservationen, som herr Jansson här närmast talade för, upptar den ett uppslag som i viss mån har varit under övervägande vid den utredning som här har skett. Ut-

Ang. slopande av de särskilda mantalsuppgifterna, m. m.

redningen har också föranlett ett förslag som ingår i propositionen, nämligen att Kungl. Maj:t skall ha möjlighet att ålägga fastighetsägarna att lämna uppgifter som kan behövas för den kommunala planeringen. Herr Jansson betvivlade att fastighetsägarna över huvud taget hade kännedom om dessa förhållanden, men jag tror att det i regel skall bli möjligt att genom en kombination av fastighetsägarnas uppgifter och folk- och kyrkobokföringens få fram erforderligt material.

Även i detta avseende har vi försökt att få en närmare belysning av problemet genom kontakt med centrala folkbokförings- och uppborädsnämnden, som har anvisat inte bara denna utväg utan även andra upplysningskällor som kan stå kommunerna till buds. I befolkningsregistren sker sålunda av taxeringsskäl en redovisning som gör det möjligt att identifiera man och hustru samt deras barn under 18 år. Det bör redan med ledning av det materialet vara möjligt för kommunerna att komma en bit på väg när det gäller att få fram för planeringen erforderliga uppgifter. Vart femte år skall det vidare ordnas folk- och bostadsräkningar, då fullständiga uppgifter om bland annat hushållen samlas in. Härtill kommer det bemyndigande att inhämta särskilda uppgifter från fastighetsägarna som är infört i propositionen. Någon försämring för kommunerna bör sålunda inte behöva uppstå.

Det system som motionärerna har tänkt sig skulle säkerligen bli både komplicerat och dyrbart. Det skulle bli nödvändigt att i folkbokföringen införa en särskild kodbeteckning för hushållsföreståndare till vilken övriga hushållsmedlemmar kan anknytas. I hushållens sammansättning sker ständiga ändringar vilka, om systemet skall hållas å jour, medför åtskilligt arbete. Inom många landsbygdskommuner torde behovet av att ständigt ha tillgång till en fullständig hushållsredovisning vara mycket ringa.

I expansiva kommuner finns otvivelaktigt ett behov av hushållsredovisning, men det torde inte föreligga konstant och ofta inte heller avse hela kommuner. Behov av engångskaraktär, t. ex. vid sanering av ett område eller en stadsdel, kan sannolikt enklare fyllas genom uppgifter som för det särskilda fallet införskaffas från fastighetsägarna. I alla händelser tycks det vara skäl att avvakta erfarenheterna av de bestämmelser som Kungl. Maj:t utfärdar om dessa skyldigheter.

Slutligen kan sägas att övergången till databehandlingssystem kommer att ställa folkbokföringsmyndigheterna inför så stora problem att reformen bör få vara i tillämpning några år innan man börjar fundera på nya arbetsuppgifter. Reservanterna har visserligen bara ställt ett utredningsyrkande, men med hänsyn till de uppgifter som inhämtats har utskottet ansett att det knappast finns anledning att för närvarande sätta i gång en sådan utredning, utan man bör först avvakta verkningarna av de olika möjligheter som enligt vad som förut har sagts kommer att stå kommunerna till buds för att tillgodose de behov som det här är fråga om.

Jag ber med det anförda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr SCHÖTT (h) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets årade ordförande talade om att det nuvarande systemet var otympligt, att man samlar in en massa uppgifter men att det är så få man har någon glädje och nytta av. Jag tycker att det är att ge en skev bild, när han säger att man endast i enstaka fall har verklig nytta av dessa uppgifter. Så är faktiskt inte fallet.

Det har också talats om att det innebär ett stort besvär för allmänheten att lämna mantalsuppgifter. På den punkten har utskottet dock varit försiktigare i sin skrivning. När jag tidi-

Ang. slopande av de särskilda mantalsuppgifterna, m. m.

gare har diskuterat detta har jag brukat säga att det är underligt att man tycker att det kan vara en så stor börda för den svenska allmänheten att en gång om året fylla i en mantalsblankett, då en stor del av allmänheten ju har för vana att en gång i veckan fylla i en tipskupong. Jag tycker f. ö. att man har underskattat svårigheterna i den svenska folkbokföringen, inte minst med hänsyn till alla utläningar. De uppgår ju nu till i det närmaste en kvarts miljon. Det är då förvånansvärt att man exempelvis inte vill vara med om en bestämmelse om skyldighet att anmäla utflyttning. Den skulle ju vara till mycket stor nytta.

När vi redan har en institution med roteombud, vore det väl också rimligt att man i detta svåra läge behöll den institutionen, byggde ut den samt gjorde den modernare och effektivare. Roteombuden har fyllt en utomordentligt viktig uppgift. Många av dem har nedlagt ett synnerligen intresserat arbete. Jag tycker också att det är något av otacksamhet att på detta sätt avskaffa dem.

Utskottets ordförande sade att det fanns skäl att avvakta utvecklingen med hänsyn till datasystemets införande. Det hade enligt mitt förmenande varit riktigare att man hade infört datasystemet och sedan avvaktat en tid innan man ev. avskaffade mantalsuppgifterna.

Det som förvånade mig mest var att utskottets ordförande menade, att vi får vänta och se om det nya systemet är sämre än det nuvarande eller inte. På den punkten kan det inte råda någon tvekan. Vad som här nu kommer att beslutas innebär en klar försämring av den svenska folkbokföringen.

Vart femte år skall vi visserligen ha folkräkning och bostadsräkning, vilket är gott och väl. Men det kan inte på något sätt ersätta de årliga mantalsuppgifterna och inte göra den nytta som dessa har haft bl. a. för samhällsplaneringen.

Herr LARSSON, HERBERT, (s):

Herr talman! Efter utskottets ärade ordförande, som redan har lämnat en utförlig redogörelse över de ståndpunktstaganden som utskottet har gjort, har jag endast att göra några kommentarer till de motioner som sedan slutligen har bildat underlag för en reservation.

När vi från början hade att taga ställning till motionerna av herr Hansson m. fl., gällde det ju att mantalsblanketterna skulle bibehållas under ett år. När utredningen sedan blev klar visade det sig dels att kostnadsfrågan var så besvärlig och dels att svårigheterna i övrigt var så stora att även motionärerna redan på ett tidigt stadium övergav sin ställning.

Dessutom fanns i motionerna en passus, som gjorde att värdet av denna hushållsredovisning kunde ifrågasättas. Man utgick nämligen ifrån att alla orter med under 30 000 invånare inte skulle ha något behov av den. Bara det påståendet gjorde att man kunde ifrågasätta värdet av förslaget. Om nu motionärerna hade haft rätt, skulle väl värdet för små kommuner vara lika stort som för stora städer och stora kommuner.

När tredje lagutskottet slutbehandlade detta ärende, hade vi kommit fram så långt att det endast fanns en blank reservation. Vid justeringen kom sedan den nya och motiverade reservationen. Om man ser närmare på reservationen finner man också att den har ungefär samma svagheter som motionerna hade. Det är ganska svårt att tänka sig att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära en utredning om genomförande av ett system som möjliggör en hushållsidentifikation inom den mantalskrivna befolkningen, när det redan har beslutats att materialet skall behandlas i datamaskiner och då är självfallet materialet disponibelt för kommunerna.

Frågan behöver sålunda ej bli föremål för utredning. Önskade uppgifter kan beställas av vederbörande kommun.

Ang. ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet

Sedan skulle jag vilja ifrågasätta om man inte överdriver värdet av mantals-skrivningsblanketterna för planeringen av nya bostadsområden. Jag tror inte att dessa blanketter har så stort värde som man vill tillskriva dem. Framtidsplane- ringen av nya stadsdelar eller kommun- delar görs från andra utgångspunkter. Därför har jag inte kunnat ansluta mig till reservationen, och jag ber, herr tal- man, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr andre vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att med anledning av föreliggande yr- kanden propositioner komme att fram- ställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande ut- låtande gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls utskot- tets hemställan i punkten A.

Sedermera gjorde herr andre vice tal- mannen enligt de avseende punkten B framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det för- slag, som innefattades i den vid utlå- tandet avgivna reservationen; och för- klarade herr andre vice talmannen, se- dan han upprepat propositionen på bi- fall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägan- de ja besvarad.

Herr *Jansson, Erik*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad tredje lagut- skottet hemställt i sitt utlåtande nr 34 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositio- nen ånyo uppläst, verkställdes om- röstningen genom uppresning; och be- fanns därvid, att flertalet röstat för ja- propositionen.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till folk- bokföringsförordning, m. m., såvitt pro- positionen hänvisats till bevillningsut- skottet.

Vad utskottet i detta betänkande hem- ställt bifölls.

Ang. ställande av säkerhet vid sällskaps- resa till utlandet

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ställande av säkerhet vid sällskaps- resa till utlandet jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 17 mars 1967 dagteck- nad proposition, nr 106, vilken hän- visats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bi- lagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att an- taga vid propositionen fogat förslag till lag om ställande av säkerhet vid säll- skapsresa till utlandet.

I propositionen hade framlagts för- slag till lag med syfte att skydda rese- närer vid s. k. reseskandaler. Förslaget innebure, att den, som anordnade säll- skapsresa till utomnordiskt land, skulle vara skyldig ställa säkerhet. Säkerhet skulle få tagas i anspråk för återbetal- ning av medel, vilka erlagts för resa, som bleve inställd. I fråga om sällskaps- resa, som påbörjats men icke slutförts, finge säkerheten tagas i anspråk för re- senärernas uppehälle i utlandet och de- ras återresa. Säkerhet skulle gälla det

Ang. ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet

belopp, som kommerskollegium med hänsyn till reseverksamhetens art och omfattning bestämde, dock minst 200 000 kronor. Om synnerliga skäl föreläge, ägde kollegiet fastställa säkerheten till lägre belopp än 200 000 kronor eller helt eftergiva kravet på säkerhet.

Ärenden om ianspråktagande av säkerhet skulle prövas av en särskild nämnd, resegarantinämnden.

Den nya lagen hade föreslagits skola gälla till och med den 30 juni 1972.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

A. de likalydande motionerna I: 826, av herr *Lundström m. fl.*, och II: 1030, av herr *Andersson* i Örebro *m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 106 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i motionerna anförts angående tillämpning av dispensbestämmelsen beträffande säkerhetskravet i fall som avsåge de mindre lokala bussföretagens sällskapsresor till utomnordiskt land;

B. motionen I: 827, av herr *Strandberg*, vari anhållits, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 106 måtte uttala, att lagförslaget 3 § borde tolkas så, att »synnerliga skäl» bland annat skulle innefatta sådana resetjänster och företag, som anordnade utrikes bussresor, varvid relation mellan sådana företags omfattning och säkerhetsbeloppets storlek skulle beaktas;

C. de likalydande motionerna I: 828, av herr *Sveningsson m. fl.*, samt II: 1031, av herr *Bengtson* i Solna och herr *Ringaby*, i vilka motioner föreslagits, att riksdagen skulle

I. avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 106;

II., om yrkandet under I ej bifölles, besluta,

a) att säkerhet enligt § 3 i lagen skulle gälla minst 100 000 kronor,

b) att kommerskollegium efter prövning ägde nedsätta kravet på säkerhet, då detta med hänsyn till verksamhetens art och omfattning framstode som obilligt;

D. de likalydande motionerna I: 829, av herr *Wirtén m. fl.*, och II: 1032, av herr *From m. fl.*, i vilka motioner yrkats, att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 106 skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder för införande av reklamationsmöjligheter beträffande sällskapsresor från och med den 1 juli 1967 genom inrättande av antingen den i propositionen föreslagna avdelningen inom konsumentrådets reklamationsnämnd eller en särskild nämnd;

E. motionen II: 1033, av herr *Lindkvist*, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 106 samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till lag om obligatorisk auktorisation för arrangör av sällskapsresor utomlands och i anslutning därtill en reklamationsnämnd med ett brett konsumentinflytande.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 828 och II: 1031, såvitt däri yrkats avslag på förevarande proposition, nr 106, ävensom motionen II: 1033;

B. att riksdagen måtte med avslag på motionerna I: 828 och II: 1031, såvitt däri yrkats ändring i lagens utformning, antaga det genom propositionen framlagda lagförslaget;

C. att riksdagen i anledning av motionerna I: 826 och II: 1030 samt I: 827 måtte i skrivelse giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i utlåtandet anført beträffande tillämpningen av reglerna om bestämmande av säkerhetens belopp;

D. att följande motioner, nämligen

1. I: 826 och II: 1030,

Ang. ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet

2. I: 827 samt

3. I: 829 och II: 1032,

i vad de ej kunde anses besvarade genom vad utskottet i utlåtandet anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

I. av herr *Carlshamre*, som ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen måtte med bifall till dels förstahandsyrkandena i motionerna I: 828 och II: 1031, dels avslagsyrkandet i motionen II: 1033 avslå föresvarande proposition, nr 106;

B. att motionerna I: 829 och II: 1032 samt II: 1033, i vad de ej kunde anses besvarade genom vad reservanten anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att följande motioner, nämligen

1. I: 826 och II: 1030,

2. I: 827 samt

3. I: 828 och II: 1031, såvitt avsåge i andra hand framställda yrkanden, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. av herr *Ohlsson, Ebbe*, vilken likväl ej antytt sin åsikt.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Med anledning av tredje lagutskottets utlåtande nr 42 vill jag besvara kammaren en liten stund.

När det gäller detta lagförslag, som skall vara ett försök att hindra s. k. skandalresor, har jag och några andra högerledamöter i en motion yrkat avslag på den kungl. propositionen. Även om inte vårt yrkande har tillstyrkts har en del av vad som föreslagits i övrigt i motionen blivit beaktat, och det är vi tacksamma för. Vad som således blivit uppmärksammat i utskottets förslag är de mindre reseföretag som anordnar bussresor. Jag skulle tro att det på olika håll i landet finns en hel del företag som i mindre omfattning ordnar bussresor utanför Norden. Skulle dessa

behöva ställa en garanti på 200 000 kr., skulle det säkert innebära att de i mycket stor omfattning fick lägga ned sin rörelse.

I en artikel nyligen i Aftonbladet — vi har även fått cirkulär av samma innehåll — befarades att hela denna verksamhet med sällskapsresor av olika slag i Sverige kommer att få läggas ned med anledning av lagförslaget. Men jag kan inte tänka mig annat än att många av de uttalanden som gjordes i den artikeln var en misstolkning. Så oförnuftigt och tokigt skall väl ändå inte dessa bestämmelser tolkas, att det blir katastrof för alla eller ens för någon av de nu auktoriserade företag som skött sin rörelse monstergillt.

När man lagt fram förslaget om reseskandalerna har med sannolikhet bussreseföretagen inte uppmärksamats. På det sättet har de nu i förslaget blivit alltför mycket uppmärksammade.

Det finns anledning efterlysa huruvida någon verkligen känner till om något reseföretag av denna kategori, som bara anordnar bussresor, någonsin gjort sig skyldigt till en s. k. reseskandal. Jag har i varje fall inte hört talas om något sådant. Nu får vi hoppas att just dessa företag, som inte alls har givit anledning till någon ny lagstiftning, blir hänsynsfullt behandlade.

Jag vill också gärna ha sagt att jag tycker att hela denna lagstiftning är onödig; den innebär större våld än nöden kräver.

Jag vill i detta sammanhang citera vad en tidning skrev häromdagen, nämligen följande: »Under trycket av en stark pressopinion kring en handfull skandalbetonade sällskapsresor med flyg till fjärran badparadis är man i färd med att lagstifta bort populära och billiga rese möjligheter för många människor.» Det har förekommit en och annan skandalresa anordnad av skumma reseföretagare, men på vilket område kan man inte köpa en vara av dålig kvalitet, om man inte har något

Ang. ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet

intresse av att undersöka vad det är för produkt man får?

I förhållande till den enormt stora resetraffiken är det dock ett mycket litet antal resenärer som råkat ut för en s. k. reseskandal. De som blivit utsatta för en sådan skandalresa har själva med sannolikhet den största skulden härtill. Visserligen kan det vara bristande kännedom om förhållandena som spelar in, men det finns nu så många auktoriserade resebyråer att det är fullständigt onödigt att köpa resor hos ett icke auktoriserat företag.

De som köper en resa hos ett icke auktoriserat företag, d. v. s. ett företag som inte haft intresse eller förmåga att ställa en frivillig garanti på 100 000 kronor, är nog ofta medvetna om att de tar en chans mot att få ett kanske något lägre pris. När det är så bör de själva svara för den risk de tar. Jag tror inte någon kan göra gällande att de sällskapsresebyråer som har STR-märket i sin annonsering och som alltså är auktoriserade inte har skött sina åtaganden. De auktoriserade resebyråernas antal har också starkt ökat. De var år 1960 bara tre men är nu mer än ett tjugotal.

Jag anser för min del att det föreliggande lagförslaget mot s. k. reseskandaler bygger på ett fullkomligt felaktigt antagande. Sällskapsreseutredningen uttalade först att antalet skandalresor är ett litet problem vad resornas antal beträffar. Men sedan man konstaterat att det sammanlagda antalet personer som utnyttjar sällskapsresor är omkring 400 000 uttalar man att om det bara är en procent av de resande som råkar ut för dessa skumma resebyråföretag är det skäl att ingripa med en lagstiftning.

Jag delar den uppfattningen att situationen skulle vara allvarlig om det vore 4 000 personer om året som råkade ut för reseäventyr av detta slag. Men jag anser att siffran 4 000 är gripen ur luften och en orimlig överdrift, tillkommen för att få en förevändning

för en lagstiftning, vilken man så gärna vill ha och för vilken man inte kan finna ett sakligt starkt argument.

Ett annat antagande som utredningen gör är också säkerligen i högsta grad oriktigt, nämligen att problemet allteftersom reselivet ökar blir alltmer allvarligt, ty då kommer samtidigt reseskandalerna att öka och bekymren att bli allt större, eftersom resorna går till mera avlägsna mål än förr. Jag anser att det är precis tvärtom. På denna punkt vill jag helt ansluta mig till vad kommerskollegium yttrat i sitt avstyrkande remissvar, nämligen följande:

»Det är ej ovanligt, att missförhållanden framträder på ett verksamhetsområde, som är stätt i stark utveckling, men att de försvinner, när verksamheten stadgat sig. Det synes troligt, att de få icke auktoriserade arrangörsföretag, som förekommit i samband med missförhållanden, blir utslagna i den hårdnande konkurrensen, när branschens expansionstakt avstannat och marknaden blivit mättad. Det kan också förväntas, att genom insatser icke minst från de på frivillig väg auktoriserade företagen en fortsatt sanering av branschen kommer att äga rum.»

Det finns också anledning att ansluta sig till den av kommerskollegium hävdade uppfattningen, »att statsmakterna ej bör ingripa reglerande i näringslivets förhållanden, med mindre detta är påkallat av samhälleliga eller eljest allmänna skäl; i vanliga fall är obunden konkurrens det som på längre sikt är bäst ägnat att gagna konsumenternas intressen».

En stark motivering för avslag på den kungl. propositionen finns även i ett remissutlåtande från Stockholms handelskammare, som bl. a. framhåller att skandalresebegreppet överdimensionerats, icke minst i pressen. Ett belysande exempel på denna överdimensionering finns i utredningens punktundersökning beträffande en skandalresa. Undersökningen klargör att såväl uppenbart överdrivna som rent felaktiga upp-

Ang. ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet

gifter om resan lämnats i tidningarnas reportage. Detta enda exempel visar hur osäkert underlaget är för utredningens påstående, att flera tusen personer årligen berörs av skandalresor. Om mot all förmodan, fortsätter handelskammaren, uppskattningen skulle vara riktig, är ändå »skandalandelen» så försvinnande liten, att ett statligt ingripande i den form som föreslagits inte kan anses motiverat.

Till sist vill jag framhålla att även om denna lagstiftning, som jag betraktar som onödig, blir antagen, är detta inte någon garanti för att inte svenska medborgare kan råka ut för skandalresor. De som har intresse av att i denna bransch uppträda ohederligt kan bedriva sin rörelse i ett annat land och organisera resorna därifrån, men ändå värva resenärer i Sverige. Redan nu är det många svenskar som börjar sin sällskapsresa i Köpenhamn. Därmed har jag inte riktat någon kritik mot dessa resenärer eller mot de mycket bra resebyråer som finns i vårt grannland. Men det kan bli ännu många fler som kommer att börja sin resa från Köpenhamn, utanför den svenska kontrollen, om här ovillkorligen skall lagstiftas så att resorna i vårt land blir onödigt dyra. Ty detta att resorna genom lagstiftningen blir dyrare är också något allvarligt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen av herr Carls-hamre.

Herr KARLSSON, GÖRAN, (s):

Herr talman! Herr Sveningsson tillhör förvisso de ambitiösa ledamöter av denna kammare som läser remissyttrandena och allt som finns tryckt i sådana avseenden. Men jag är inte säker på att herr Sveningsson alltid drar de rätta slutsatserna av vad han läser. Det är klart att han inte vill försvara de s. k. reseskandalerna, men bara om man inte vill dra konsekvenser av vad som har skett på området, kan man uppträda som herr Sveningsson gjorde.

Skandalresorna eller reseskandalerna — vilket man nu vill kalla det — berör enskilda människor som förlorar arbetsinkomst och som många gånger blir sittande, om inte på en öde ö så dock på platser där de vistats på semester och varifrån de borde ha kommit hem snabbare. Det kan inte vara rimligt att man inte gör någonting för att täppa till de luckor som finns för närvarande. Det förslag till lag som handelsministern har lagt fram är väl motiverat mot bakgrunden av vad som hänt.

Herr Sveningsson kom in på de små bussföretagen. Jag skall gärna hålla med honom om att problemets kärna inte ligger där. Men det framgår också av utskottets utlåtande. Utskottet räknar med att det skall finnas möjligheter för bussföretagen att inte behöva satsa de 200 000 kronorna som det här är fråga om. Vi inom utskottet är också angelägna att understryka att bussföretagen i regel skött resorna mönstergillt — det är inte dem som anmärkningarna gäller. Det har onekligen varit alldeles för lätt att starta resebyråföretag. Man har inte behövt några stora kapital för att klara starten och så har man genom att skjuta utgifterna framför sig hamnat i den situationen att man till sist inte kunnat klara betalningen, vilket har gått ut över de resenärer som anlitat dessa resebyråer.

Herr Sveningsson sade att det köps dåliga varor utan att man fördenskull behöver lagstifta mot det. Men, herr Sveningsson, när det gäller varor i allmänhet förekommer oftast någonting som heter varudeklaration, och det kan man med bästa vilja i världen inte säga att det gör i detta avseende även om en del resebyråer har auktorisationsmärke.

Herr Sveningsson säger vidare att det är en orimlig siffra att 4 000 personer skulle ha råkat ut för reseskandalerna. Jag tror också att den siffran, om den nu skall tas på allvar, är överdriven. Men om det är 400 eller 40 som råkar i en sådan situation att de hamnar i ett

Ang. ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet

främmande land och att det företag som fått pengar av dem inte kan ordna deras hemresa, då är det väl angeläget att det lagstiftas. Det är inte antalet i och för sig som är avgörande, utan vad som motiverar lagstiftningen är det förhållandet att människor utlämnas på det sätt som skett.

Handelsministern har också sagt ifrån att siffran inte är hög, men att det inte är det som är avgörande i detta fall.

Från resebyråföreningen har man sagt att man inte vill ha denna anordning, och man tycker att nuvarande förhållande med 100 000 kronor som grundplåt för auktorisationen borde vara tillräckligt. Det har emellertid inte varit tillräckligt, och då får man väl finna sig i att även företag som är auktoriserade och välskötta måste ge det grundkapital som behövs för att man skall kunna ordna på bästa möjliga sätt för de människor som i annat fall drabbas av skandalresorna.

Det har sagts i en tidningsartikel och i en skrivelse som kommit riksdagsledamöterna till handa, att det skulle kosta ungefär 80 miljoner kronor i garantisummor för de företag det gäller. Jag tar inte herr Sveningssons siffra med 4 000 för gott och ännu mindre resebyråföreningens siffra på 80 miljoner att ställas till förfogande som garantibelopp i detta sammanhang.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till tredje lagutskottets förslag.

Herr SVENINGSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Uppgiften att cirka 4 000 resenärer om året skulle ha varit utsatta för skandalresor är ingen siffra som jag hittat på. Den finns i propositionen. Jag har heller inte till någon del byggt mitt anförande på det propagandamaterial som vi fått oss tillsänt.

Herr Göran Karlsson beskyllde mig inte för att jag ville hålla skandalrese-

företagen om ryggen och gynna dem, men det var inte långt ifrån. Det skulle vara intressant att veta om utskottet har någon bedömning av hur många som under låt oss säga de senaste fem åren har varit utsatta för vad som här kallas skandalresor. Jag har ingen siffra, men som jag sade i mitt första anförande tror jag att man här överdrivit och överdimensionerat.

Det är gott och väl att skapa trygghet på olika områden, det är vad vi vill ha. Men jag vill bestämt ifrågasätta om det går att skapa hundraprocentig trygghet i alla sammanhang när det gäller en sådan rörelse som den stora sällskapsreserörelsen.

Herr Karlsson erinrade om den varudeklaration som finns i andra sammanhang. Jag tycker att vi har en varudeklaration här, ty de som är auktoriserade sköter resorna på ett enastående bra sätt.

Herr Göran Karlsson uttalar sig på ett sådant sätt som om det skulle ha förekommit att människor som rest ut sedan inte kunnat komma hem igen. Jag undrar om man skall tolka det så. Alla resenärer har ju kommit hem igen på ett eller annat sätt. Ingen som forslagts ut av något enda resebyråföretag har behövt stanna kvar i främmande land. Jag anser att hela resebyråbranschen i stort sett fungerat på ett enastående bra sätt. Verksamheten har allmänhetens stora förtroende. Det framgår också därav att dessa resor ökar år från år. De har t. o. m. ökat så kraftigt att det har vädjats till min bänkkamrat finansminister Sträng att han skall föreslå en extra beskattning på dessa resor, vilket jag livligt hoppas att han icke skall göra.

Herr KARLSSON, GÖRAN, (s) kort genmäle:

Herr talman! Visst har, herr Sveningsson, resenärerna kommit hem, men de har inte kommit hem på bekostnad av de resebyråföretag till vilka de

Ang. ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet

betalt sina avgifter, utan samhället och andra har fått ta hand om dem. Konsulaten har fått förskotta deras hemresa.

Dessutom, herr Sveningsson, kan man inte komma ifrån att människor som varit utlämnade åt dessa resebyråföretags obskyra verksamhet dels har fått försätta tid i främmande länder, medan deras anhöriga varit oroliga för dem, och dels förlorat viss arbetsinkomst på grund av att de inte kommit hem i tid.

Jag tycker att detta är tillräckliga skäl för att genom lagstiftning söka åstadkomma en bättre ordning på detta område.

Herr **OHLSSON, EBBE**, (h):

Herr talman! Jag har avlämnat en blank reservation, som jag vill kommentera med några ord.

Den betydande expansion inom resebyråbranschen, som har förekommit här i landet under 1950-talet, har i stort sett skett tämligen friktionsfritt. En och annan s. k. reseskandal har likväl förekommit under årens lopp. Detta har dock tidigare icke väckt någon större uppmärksamhet. Det är först under de senaste tre åren, herr Sveningsson, som åtskilliga missförhållanden i samband med resor konstaterats, däribland några fall av mycket allvarlig karaktär som fått stor publicitet i pressen och som väckt en betydande indignation hos allmänheten.

Jag har ingenting att erinra mot utskottets uppfattning att det krävs ett ingripande genom lagstiftning för att stävja missförhållandena. Man kanske enklast kommer till rätta med problemet om man som ett obligatoriskt villkor för rätten att få utöva denna verksamhet inom resebranschen uppställer att ekonomisk säkerhet ställs. Jag delar också utskottets uppfattning att lagens största betydelse kanske ligger just däri att den kan bidra till en sanering av branschen.

Jag har, herr talman, begärt ordet närmast för att yttra mig om dispens-

regeln i paragraf 3 i förslaget. Här åsyftas främst sällskapsresor av den typ som omnämns i motionerna I: 826 och II: 1030 samt i högermotionen I: 827, d. v. s. resor som anordnas av lokala mindre bussföretag vid speciella tillfällen i anslutning till något idrotts-evenemang eller dylikt. I den sistnämnda motionen står det bl. a. att den vaga formuleringen i 3 § bör föranleda riksdagen till uttalande i den riktningen att »synnerliga skäl» icke endast skall avse de enstaka fallen som av departementschefen angetts utan också innefatta bl. a. sådana resetjänster och företag som anordnas i utrikes bussresor varvid relationerna mellan sådana företags omfattning och säkerhetsbeloppets storlek skall beaktas.

Jag vill gärna säga att utskottet i motiveringen beaktat denna form av mindre resetjänst och uttalat att man bör gå varsamt fram vid bestämmandet av säkerheten samt medge erforderliga lättnader så att man undviker de ogynnsamma verkningar som annars lätt kan bli följderna. Jag hade emellertid för min del gärna sett att utskottet hade preciserat ett minsta belopp, som för denna del av verksamheten måste ligga ofantligt mycket lägre än det belopp som föreslagits och som naturligtvis också bör stå i rimlig proportion till företagets omsättning. Man kanske också borde ha sagt att om synnerliga skäl föreligger kan man helt efterge kravet på säkerhet. Nu har som sagt utskottet skrivit hårt i denna del, och man får anta att den nämnd som skall hålla i det hela i kommerskollegium, skall iaktta en mycket stor försiktighet i sin bedömning. Går man inte mycket långt ner i säkerhetskravet för denna kategori och ställer säkerheten i rimlig proportion till omfattningen av den bedrivna verksamheten, så kommer alla dessa väl skötta mindre företag att bli helt utslagna av de större företagen. Då åstadkommer man en allvarlig konkurrensbegränsning som ingen människa önskar i en starkt expanderande

Ang. ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet

bransch. Det kanske finns anledning för riksdagen att följa utvecklingen på detta område med uppmärksamhet.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag skall försöka fatta mig kort, men i anledning av den diskussion som förts här har jag faktiskt behov att understryka några ting.

Det är givet att bakgrunden till de ingripanden som förordades i propositionen och som utskottets majoritet ansett sig kunna tillstyrka har varit vissa missförhållanden på detta område. Det har varit, det kan inte bestridas, en rad reseskandaler i samband med sällskapsresor. Det kan inte heller bestridas att enskilda resenärer härigenom har kommit i kläm, utsatts för svårigheter som knappast är att jämställa med att en konsument väljer en felaktig vara här i landet, utan konsekvenserna kan bli mera allvarliga för de enskilda resenärerna. Därtill kommer att dessa skandalresor uppmärksammats inte bara i vårt land utan också väckt en inte särskilt önskvärd publicitet utomlands i vissa sammanhang, vilket sannerligen kan vara till viss skada för vårt lands anseende.

Den första fråga man ställer sig då är ju: Behövs verkligen åtgärder för att komma till rätta med detta problem, för att skydda resenärerna och undvika — eller i varje fall minska — riskerna för skandalresor? Jag erkänner utan vidare att antalet resenärer som berörs troligtvis är mycket litet, om man ser det i förhållande till det totala antalet. En del uppskattningar har gjorts, och jag vill inte säga att antalet på något sätt är särskilt imponerande. Men även något tusental resenärer som kommer i svårigheter kan åberopas, och har ju även åberopats av opinionen, som skäl för ett ingripande. Jag måste säga att själv var jag ytterst tveksam om något skulle göras eller ej i detta sammanhang. Jag frågade mig: Borde

man inte ge branschen en chans att genomföra en sådan sanering? Trots att det gjordes inte så få framställningar till mig i handelsdepartementet sade jag i det längsta att jag ville avvakta utvecklingen och se om inte de här missförhållandena i själva verket kom att undanröjas genom åtgärder av branschen själv. Men det blev inte fallet. Jag erkänner gärna att mot de av branschen auktoriserade företagen ingen rimlig anklagelse kan riktas för att de skulle ha misskött sin verksamhet. Men när ändå ingen rättelse kom till stånd och när det föreföll att finnas en ganska stark opinion för ett ingripande, sade jag mig själv att jag väl inte skulle tveka längre utan att något måste ske på detta område.

Då uppkom omedelbart frågan vad man kan göra och på vilket sätt man i så fall kan komma till rätta med råddande missförhållanden. Såvitt jag förstår finns det två vägar att gå.

Den ena är att helt enkelt införa något slags statlig eller offentlig auktorisation. Den vägen bedömde jag för egen del som nästan omöjlig, i varje fall om det gällde att på kort sikt komma till rätta med missförhållandena. Jag vill parentetiskt här inskjuta att hur bra bussföretagen än är, så redovisas ju exempelvis i sällskapsreseutredningen från 1950-talet åtskilliga fall av skandalresor även med bussar.

Jag ansåg själv att ett obligatoriskt auktorisationssystem i första hand medför stora risker för begränsning av nyetablering och konkurrens, betydligt större risker än den väg som nu finns anvisad i utskottsutlåtandet på grundval av propositionens förslag. Jag tyckte inte att det gärna kunde komma i fråga att skapa ett obligatoriskt auktorisationssystem, i varje fall inte utan att staten antingen helt svarade för auktorisationen av ett sådant system eller på annat sätt fick bära ett centralt ansvar för auktorisationen. Man kan inte bortse ifrån att ett sådant system skulle kunna uppfattas som om staten

Ang. ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet

stod som garant i fråga om företagens sätt att sköta verksamheten, och det ansåg jag inte lämpligt att medverka till. Om man ville gå den vägen skulle det i varje fall förutsätta en offentlig administration som det skulle ta tid att bygga upp och som skulle kräva ytterligare utredning. Dessutom skulle det innebära sådana olägenheter som jag nyss berört.

Det var därför jag stannade inför tanken att ha ett så enkelt förfarande som möjligt och utgå ifrån att de som vill engagera sig i ifrågavarande verksamhet också kan förväntas ha några ekonomiska resurser att göra det. Därmed valde jag vägen att föreskriva ett garantibelopp, för vilket minimigränsen sattes till 200 000 kronor. Jag tror inte det är någon större risk för att härigenom så många reseföretag, som vissa företrädare för branschen velat göra gällande, skulle komma att försvinna. Jag bedömer det emellertid som en mindre olägenhet, om så sker, eftersom denna verksamhet ändå kommer att bjuda på tillräcklig konkurrens mellan de företag som blir kvar i branschen. Detta känner jag mig helt övertygad om.

Man kan också fråga sig var gränsen för garantibeloppet skall sättas. Det blir naturligtvis en avvägningsfråga. Vi har stannat för 200 000 kronor såsom minimum. Vi har velat ha så enkla regler som möjligt — schabloner med andra ord — för att slippa en detaljprövning.

Huvudsyftet med minimikravet på 200 000 kronor är att erhålla en viss ekonomisk standard hos de företag som ägnar sig åt denna verksamhet när den sträcker sig — observera det — utanför de nordiska länderna. För resor inom Norden uppställs ju inga sådana villkor. Vid synnerliga skäl kan, sade vi i propositionen, ett lägre belopp vara tillräckligt. Den dispensmöjligheten är avsedd att tillämpas i undantagsfall, där kravet på säkerhet kan sänkas under de 200 000 kronorna utan

att man därför gör avsteg från huvudprincipen om den ekonomiska standarden hos reseföretagen. Jag kan väl föreställa mig enskilda reseföretag, där icke en så hög gräns som de 200 000 kronorna behöver fixeras.

Utskottet har godtagit lagförslaget på den punkten men föreslagit en tillämpning som är något mindre rigorös än den som jag förordat i propositionen. Jag kan för egen del ha förståelse för en något liberalare syn, om jag får uttrycka mig så, beträffande regleringen. Jag skall därför inte göra några invändningar mot att lagen tillämpas så att ett mindre företag i enstaka fall skall kunna anordna en sällskapsresa utanför Norden utan att behöva ställa så stor säkerhet som 200 000 kronor. Jag vill samtidigt understryka att ett sådant synsätt inte får leda till att fältet är fritt för småföretagen inom branschen att bedriva reseverksamhet utan full säkerhet. Det är ju, uppriktigt sagt, resenärernas intressen vi vill slå vakt om och ingenting annat. Om inte administrationen av regleringen skall bli alltför betungande måste bedömningen av säkerheterna göras ganska schablonmässigt. För att begränsa övervakningen av företagen till en rimlig nivå måste säkerheten bestämmas så högt att variationer i omfattningen av företagens reseverksamhet inte genast behöver medföra att säkerheten måste ändras för detta företag.

När jag har läst utskottets utlåtande har jag inte funnit någonting som strider mot vad jag nyss har sagt, och jag finner det angeläget att den reglering på försök som vi nu är beredda att ta ställning till inte innebär att den tillämpande myndigheten skall tvingas att från fall till fall avväga säkerheten för varje enskilt företag utan att i stället myndigheten får tillämpa enkla tumregler och därvid begränsa avstegen från 200 000-kronorsgränsen till undantagsfall, där upprätthållandet av kravet skulle medföra alldeles påtagliga olägenheter. Jag tror att detta i prak-

Ang. ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet

tiken inte kommer att visa sig vara något alltför stort problem.

Herr talman! Det var vad jag ansåg önskvärt att framhålla i detta sammanhang.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Vad som väcker uppmärksamhet och föranleder det största bekymret och mycket skrivelser i tidningarna är de s. k. skandalresorna, resor där resebyråerna inte kan fullfölja en redan påbörjad resa. Man kan naturligtvis ha olika meningar om hur detta problem skall bemästras. Jag måste medge att jag liksom handelsministern var tveksam om man över huvud taget skulle vara med på att här införa lagliga begränsningar. Jag har för några år sedan i Nordiska rådet varit med om att avstyrka förslag om obligatorisk auktorisation, och man kan ifrågasätta om inte detta också är i strängaste laget. Emellertid har jag ansett mig kunna med vissa modifikationer biträda det förslag som har förelegat. Jag kan med tillfredsställelse konstatera att utskottsutlåtandet i frågan förefaller mycket väl avvägt och försett med bestämmelser som syftar till att ge de föreslagna reglerna en önskvärd smidighet. Jag tror nämligen att detta är alldeles nödvändigt, så skiftande som researrangerandet är.

I anslutning till den planerade reklamationsnämnden skulle jag vilja nämna en del malörer av annat slag än s. k. skandalresor, malörer som har inträffat hos både större och mindre reseföretag och som kan vara förtjänta av uppmärksamhet i en sådan här reklamationsnämnd. När en sällskapsresa kommer till en fjärran ort, belägen långt från Sverige, befinner det emellanåt att t. ex. hotellrum saknas för en del av deltagarna i resan, kanske för ett stort antal deltagare, eller att bekvämligheter, som man har betalt för i förväg på utpekade hotell, inte går att få o. s. v. Det innebär ju inte någon katastrof, men för

den enskilde resenären utgör dessa händelser obehagliga och många gånger mycket pinsamma fataliteter.

Om resenären klagar hos researrangören, hänvisar denne inte sällan till vad som står i prospekten, nämligen att han är en förmedlare mellan resenären å ena sidan samt hotell- och kommunikationsföretag å den andra sidan. Ibland ordnas en sådan här liten sak upp, särskilt om det gäller väl ansedda och konsoliderade reseföretag. Inte sällan ebbar dock det hela ut med att vederbörande företag framför sitt beklagande. Resenären, som har fått sitta emellan, är emellertid inte särskilt förtjust över ett sådant slut. Han vill ha kompensation för den lidna förlusten, även om den inte är stor. Han vill ha tillbaka de pengar som han har betalt, även om det inte är mycket. Ordnas det inte spontant eller efter påstötningar, är spørsmålet för bagatellartat för att resenären skall ge sig in i någon rättegång. Han bryr sig således inte om att stämma reseföretaget för en sådan liten fordran, utan han får knyta handen i byxfickan och tiga.

Ja, herr talman, det var i korthet vad jag ville peka på i detta sammanhang. Påpekandet grundar sig på en inte så liten erfarenhet av sådana här resor. Just i dessa fall skulle en reklamationsnämnd ha en stor uppgift, alltså när det gäller relativt små men för den enskilde ändå känsliga fataliteter, som har inträffat, men som han inte gärna vill blanda in rättsväsendet i. Jag instämmer därför med utskottets uttalande att en reklamationsnämnd bör komma till så snart som möjligt, och jag gör det med det tillägg som återfinns i vad jag nu har anfört.

Herr HÜBINETTE (h):

Herr talman! Efter allt som har sagts i denna fråga är det kanske inte så mycket att tillägga. Jag vill bara deklarera att jag instämmer i vad reservanten säger. Jag tror att en frivillig auktorisa-

Ang. ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet

tion är bättre än en lagstiftning. Det är precis som herr Lundström framhåller, nämligen att man lagstiftningens vägen bara kommer åt återbetalning av förskott och kanske transporten hem om resenärer blir fast utomlands. Är det dåligt arrangerade resor i övrigt och man inte får den utlovade standard som man har betalt för, kan ingen genom lagstiftningen få rättelse i en sådan sak.

Det är märkligt att statsrådet Lange i sitt anförande påstår att det har förekommit sådan publicitet kring detta problem. Det verkar som om det just var publiciteten som utövade påtryckning på honom när han skrev propositionen. Jag tycker att det är ganska svagt att använda en sådan argumentering. Vidare säger han — och det förvånar mig mest — att man dessutom har fått en obehaglig publicitet utomlands som är till skada för vårt lands anseende. Vad är det som har tilldragit sig i Sveriges land och i Stockholm på sista tiden som har skadat vårt land genom den publicitet det har fått? Det skulle jag vilja fråga. Det är nog helt andra skador än vad en reseskandal kan åstadkomma.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Det är en övertro att göra gällande att man med en sådan här åtgärd skulle komma till rätta med alla missförhållanden i branschen. Det har inte varit syftet med den föreslagna lagen. Vad vi velat göra är att skydda resenärerna från de påtagliga missförhållanden och de olägenheter som de utsätts för när de blir kvar på en plats dit de förts och inte kan komma hem.

Har ett reseföretag på annat sätt misskött sig, finns det möjligheter — om missförhållandena är av grav art — att gå till domstol och få prövat huruvida resebyråns utfästelser när resan kontrakterades verkligen också uppfyllts. Därvidlag är det ingen ändring. Om syftet varit något annat än det jag nyss nämnde, skulle det behövts en helt annan typ av lagstiftning.

Man kan väl inte förbise att några av de mindre nogräknade företagen har utsatts för en besynnerlig publicitet, t. ex. i spansk press och även i Grekland, erinrar jag mig. Det har gjorts gällande att vi har en lagstiftning genom vilken vi försöker hindra hotellföretag som inte har förutsättningar o. s. v. att erbjuda sina gäster vad de har rätt att fordra. Vad det gäller är ju researrangörer som skickar ut resenärerna vind för våg, och det är ju litet skillnad.

De andra parallellerna som herr Hühinette försökte dra får stå för hans egen räkning.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Bara några ord till! Herr Lundström förde i den här debatten in resonemanget att många resenärer i sällskapsresor är missbelåtna med att de inte när de kommer fram får de rum och den bekvämlighet som de räknat med. Jag har inte någon som helst anledning att försöka uppträda som försvarsadvokat för dessa sällskapsresebyråer, men jag förstår litet av hur svårt det är att bedriva sådan verksamhet. Jag vill säga som jag sagt i något annat sammanhang att de som reser på sällskapsresor nog bör ha klart för sig att det inte är riktigt detsamma att köpa en sällskapsresa som att köpa ett kilo kaffe eller ett kilo socker i affären där de brukar handla. Det är en annan mentalitet i söderns länder när det gäller att stå för avtal och sådana saker än vi är vana vid i vårt land, och det bör man ta med i beräkningen.

Det var intressant att höra att statsrådet Lange var tveksam innan han lade fram detta lagförslag. Han nästan bad om ursäkt för att han gjort det. Han framhöll att det nog ändå är något tusental svenskar som varje år råkar ut för vad man kallar reseskandaler. Jag tror att den siffran är överdriven, utan att på något sätt försvara dessa skandalesor, vilket jag redan sagt. Det skulle

Ang. ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet

inte vara svårt att visa upp exempel på att människor kommer i kläm även i andra sammanhang på grund av att de gör affärer som de inte borde göra.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Till herr Sveningsson vill jag säga att min anmärkning inte gällde resenärer som inte fått de bekvämligheter som de räknat med utan dem som inte fått vad de betalat för, vilket är en viss skillnad, och att de begär få ersättning för vad de betalat för mycket tycker jag är rimligt. Det kanske inte rör sig om så stora kostnader att de vill gå till domstol med saken. Det gäller inte bara rum med extra bekvämligheter såsom bad eller dusch, vilket ju resebyråerna brukar ta extra betalt för. Naturligtvis är jag medveten om att resebyråerna har svårigheter, särskilt när det gäller utomeuropeiska resor, men även i fråga om resor till vissa länder i Sydeuropa kan det uppstå problem. Men det märkliga är att sådana här problem ytterst sällan uppstår för väletablerade och välskötta företag. Sådana resebyråer betalar tillbaka en viss ersättning om standarden inte är vad som utlovats. Andra struntar helt enkelt i detta och litar på att svenskarna är så snälla att de inte går till rätten med sådana saker, och så ebbar det hela ut.

Jag vill säga till handelsministern att jag trodde att reklamationsnämnden skulle kunna ta upp även sådana mera bagatellartade spørsmål. I varje fall har jag velat få antecknat till protokollet att jag hoppas den kommer att göra det. Jag tror nämligen att det skulle ha en viss betydelse för resenärernas trevnad och dessutom eventuellt befria vårt rättsväsende från många struntsaker som det har nog av redan förut.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Endast ett klagörande för att inget missförstånd skall föreligga!

Avsikten är inte, som herr Lundström tycktes tro, att man hos reklamationsnämnden skulle kunna anhängiggöra talan mot en resebyrå för att man inte fått den standard som man trott sig köpa. Den garanti som ligger i reklamationsnämndens verksamhet skall bestå i att nämnden snabbt kan ta ställning till om sådana förhållanden föreligger att pengar måste utanordnas för att resenärer skall kunna ta sig hem och inte behöva sitta strandade på ett flygfält utomlands eller för all del också ta ställning till om man skall hjälpa resenärer som har betalat sin resa och får sitta på Bromma eller Arlanda och vänta på utresa när något företag inte kunnat fullgöra sina förpliktelser. Där emot skall nämnden inte granska standarden — det tror jag skulle förutsätta en så omfattande och besvärande administrativ apparat att jag inte vill rekommendera det.

Jag fäste mig vid att herr Lundström sade att många resenärer som inte klagat — i varje fall inte klagat så att det hörs — ändå är mycket missnöjda därför att de inte ansett sig ha fått vad de trodde sig betala för. Sådant har ofta berott på att reseföretagen inte haft tillräckliga resurser. Det kan hända att en bieffekt av den föreslagna åtgärden blir att en del sådana resebyråer försvinner, och det tror jag vi alla skulle hälsa med tillfredsställelse.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Att reklamationsnämnden skall ha de uppgifter som handelsministern anger är jag klart medveten om, men jag tänkte att den möjligen också skulle kunna ta upp mindre saker. På andra områden finns det reklamationsnämnder som tar upp just sådana fall där någon anser att ett visst arbete icke har utförts tillfredsställande. En del av dessa nämnder är »domstolar», som har tillsatts av vederbörande branschorganisationer, andra kan bara göra uttalanden som ändå kan ha en viss betydelse.

Ang. ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet

Till sist vill jag säga att det tyvärr inte bara är hos misskötta reseföretag med dålig ekonomi som sådana saker kan förekomma som jag tidigare beskrev. Jag har personlig erfarenhet av ett sådant fall, där en mycket ansedd resebyrå efter diverse skrivelser oss emellan erbjöd mig en ersättning som jag inte alls var ute efter — jag ville bara protestera mot behandlingen av resenärerna. Det erbjudandet kom efter åtskillig brevväxling, så någon spontaneitet var det inte fråga om. Jag avser därmed inte att beskylla väl etablerade företag för att normalt göra på det sättet. Då slipper visserligen resenärerna betala, men i ett sådant fall som jag nämnt — inte i mitt fall men i liknande — kunde det ha varit bra att ha en instans av något slag som man hade kunnat vädja till.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag är ledsen att jag tar till orda ännu en gång, men jag vill klara upp ett missförstånd mellan herr Lundström och mig, som kanske delvis är mitt fel.

Det finns två nämnder. Jag talade om resegarantinämnden som har att ta ställning till när pengarna skall utanordnas. En annan sak är att man inom ramen för konsumentinstitutets verksamhet har tänkt sig att följa denna verksamhet genom en reklamationsnämnd. Från dess sida kan såvitt jag förstår knappast några direkta åtgärder komma i fråga. Däremot bör den nämnden upplysningsvägen på ett ganska effektivt sätt kunna ge konsumenten ett råd.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag är tacksam för den upplysningen. Den undanröjer ett missförstånd som tydligen har förelegat mellan oss.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talman-

nen jämlikt därunder förekomma yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Carlshamre vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herrar *Hübinette* och *Sveningsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Carlshamre vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom upprensning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 33, i anledning av motioner angående skolungdomens ferieresor, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial nr 24, angående departementsvis uppgjorda förteckningar över försäljningar av viss staten tillhörig fast egendom.

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning av motioner om ett centralt granskningsorgan för instru-

Ang. formerna för den statliga representationen

ment använda vid psykologisk testning inom statsförvaltningen; och

nr 36, i anledning av väckta motioner om arbetsvärdering inom den statliga sektorn.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. formerna för den statliga representationen

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 37, i anledning av väckta motioner angående formerna för den statliga representationen.

I de till allmänna beredningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 663, av fru *Hamrin-Thorell m. fl.*, och II: 843, av fru *Nettelbrandt m. fl.*, hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en utredning av formerna för den statliga representationen och i vilken mån särskild ersättning för representationsarbete borde utgå.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 663 och II: 843 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet hade reservation avgivits av herr *Eric Gustaf Peterson*, fru *Hamrin-Thorell* och herr *Hamrin* i Kalmar, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 663 och II: 843 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en utredning av formerna för den statliga representationen och i vilken mån särskild ersättning för representationsarbete borde utgå.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Jag inser att det är lätt att göra sig lustig över den motion som föranlett allmänna beredningsutskottet

att avgiva föreliggande utlåtande. Som gammal journalist förstår jag, hur frestande det skulle vara att sätta en tidningsrubrik över detta motionsuppdrag av ungefär följande lydelse: »Bort med landshövdingarna!» och som under rubrik: »Låt ambassadriserna gå samma väg!»

Men, herr talman, jag vågar påstå att det varit oss fjärran att ens snudda vid landshövdingarnas eller ambassadrisernas kompetens att sköta representation eller att ens ifrågasätta konserverandet av sådana gamla goda traditioner som representation eller privat gästfrihet.

Vår motivering är en helt annan. Vi anser att systemet för den statliga representationen, som gäller bl. a. ute i länen för Konungens troman liksom för ambassadernas tjänstemän och andra högre tjänstemän, är otidsenligt och i framtiden inte kan fungera på samma sätt som nu. Denna uppfattning har flera orsaker.

På den representativa tjänstemannens hustru vilar mycket betydande arbetsuppgifter som blivit allt tyngre ju svårare det blivit att få hushållshjälp. Det är inte stor glädje att få pengar för att betala sådan hemhjälp när det inte går att uppbringa någon.

Vidare har dessa tjänstemäns hustrur allt oftare ett eget yrke samt en lång utbildning med åtföljande studieskulder bakom sig.

Det nuvarande representationssystemet innebär att hustrun i icke så få fall får upphöra med sitt arbete för att sköta sin mans representation — eller rättare sagt statens representation — utan någon ersättning alls. De ersättningar som utgår är ämnade att täcka direkta kostnader.

Några tjänstemäns hustrur har begärt tjänstledighet från sina befattningar — statliga eller kommunala — vilket dock förvägrats dem. Detta innebär att vederbörande faller ur karriären och inte kan tjänstgöra, vilket bl. a. betyder att hon mister sin pension. Av mannens

Ang. formerna för den statliga representationen

pension får hon ju som bekant högst 50 procent. Enligt motionärernas och reservanternas mening bör under alla förhållanden tjänstledighet beviljas. Och varför bör inte fullgörandet av representationsuppgifter som staten förutsätter, ja, rent av fordrar, kunna räknas som offentligt uppdrag?

Om man avstår från att anlägga trånga synpunkter på statens representation och försöker se den ur samhällsutvecklingens synpunkt, kan man sätta vissa frågetecken inför det nuvarande systemet. Till en början: Skall staten ha någon representation alls? Jo, det tycker jag att den bör ha. Det är ett utslag av gammal fin gästfrihet. Det ger möjligheter att föra människor tillsammans och skapa kontakter och utbyta erfarenheter utanför deras arbetsområden. Det är väl fördenskull som de högre tjänstemännen får bostäder svarande mot deras representationsskyldigheter.

Men bör inte representationen moderniseras? Bör det åtminstone inte finnas valfrihet att utnyttja dessa ofta otidsenligt inredda slott och residens, för att ta landshövdingarnas bostäder som exempel. Jag är övertygad om att slott och residens i framtiden kommer att inredas och utrustas främst med tanke på representation och att det ges möjlighet för de högre tjänstemännen att ha en privat bostad vid sidan, om de så skulle vilja. Det bör naturligtvis vara valfritt. Föredrar de att bo i dessa ibland monstruösa våningar bör det vara dem väl unnat.

I synnerhet om de skulle få välja en annan bostad erbjuder sig alternativet med någon annan än tjänstemannens fru som representativ värdinna. Det kan ju tänkas att just hon inte är road eller tilltalad av uppdraget att sköta statens representation. Åtar hon sig uppdraget är det så mycket bättre, men då bör hon också ha ersättning för detta och inte bara tas i anspråk för en arbetstyngd uppgift. Det är väl också rimligt att den som vill behålla sitt förvärvsarbete

kan sätta någon annan i stället som representativ värdinna.

Enligt min uppfattning har representationen på högsta nivå ordnats på ett fullt föredömligt sätt. Ingenting hindrar att hustrun till en av regeringens ledamöter ägnar sig åt det yrke som hon utbildat sig för och väljer den bostad som passar familjen. För statens representation finns särskilda lokaler. Jag tycker att någonting i samma väg skulle kunna ordnas även ute i länen och på ambassaderna. Jag erkänner att det är svårare för ambassadörhustrurna och hustrurna till tjänstemän som är anställda i utrikesdepartementet men har sin hemvist utanför landet att behålla ett förvärvsarbete i främmande land. Men en översyn av möjligheterna borde väl ändå kunna göras.

En utredning av statens representation över huvud är alltså befogad, herr talman. Den skulle röra sig om formerna för den statliga representationen och i vilken mån särskild ersättning för representationsarbetet skall utges. Därför ber jag att få yrka bifall till den reservation som är fogad till allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 37.

Herr **HELLEBLADH** (s):

Herr talman! Efter den högstämda utläggning som fru Hamrin-Thorell hållit skall jag försöka återföra detta ärendet till dess verkliga proportioner. Ärendet är väl inte så stort som man kan uppfatta det, åtminstone av det tal som hållits.

Vid handläggningen av motionerna I: 663 och II: 843 har utskottet haft att taga ställning till frågan om utredning av formerna för den statliga representationen och i vilken mån särskild ersättning för representationsarbete bör utgå. Jag behöver inte redogöra för motionernas innehåll. Det har fru Hamrin-Thorell som talesman för reservanterna redan förut gjort. Det slutar med att man vill ha en utredning beträffande dessa frågor.

Ang. formerna för den statliga representationen

Avlöningssystemet för tjänstemän inom utrikesrepresentationen omlades 1963. Översynen av utlandslönerna hade uppdragits åt utrikesförvaltningens lönenämnd och avsåg huvudsakligen att komma fram till ett system för avvägningen av de sammanlagda förmånerna vid en befattning utomlands, med vilket avsedd löneställning och standard kunde nås med minsta utrymme för subjektivt färgade bedömningar. Då det emellertid inte kunde komma i fråga att fixera utlandslönerna på så hög nivå att hänsyn ej behövde tas till tjänstemännens civilstånd och dylikt, ansågs att utlandslönerna måste vara behovsprövade med av tjänstemännen upprättade budgeter som grund. Utöver den fastställda normallönen föreslogs att vid tjänstgöring utomlands skulle utgå särskilda utlandsförmåner, i vilka bl. a. barnbidrag, utbildningsbidrag, barnresebidrag och hemresebidrag ingick. Vidare föreslogs att medel för representation skulle utgå i form av särskilda bidrag ur ett för ändamålet anvisat anslag. Representationsbidraget föreslogs utgå för viss befattning och avvägas med hänsyn till gift befattningshavares behov. Någon differentiering med hänsyn till tjänstemännens civilstånd föreslogs inte. Representationsbidragen skulle fastställas av Kungl. Maj:t efter förslag av lönenämnden.

I proposition nr 75 till 1963 års riksdag delade departementschefen lönenämndens uppfattning samt anförde att riktlinjerna för regleringen av representationskostnaderna syftar till ett fastare lönesystem med hänsyn tagen till skiftande förhållanden på olika stationsorter. Riksdagen godkände efter hemställan av statsutskottet riktlinjerna för lönesystemet.

Sedan år 1966 handlägger statens avtalsverk frågor om utlandstjänstemännens och även landshövdingarnas löner, vilka omfattas av avtalen med de olika personalorganisationerna. För sändebud skall enligt avtalet finnas

bostad med utrymme och möbler för representation. Även landshövdingarna har fri bostad. Däremot omfattas icke representationsförmånerna av något avtal, utan dessa regleras direkt genom respektive departement.

Med hänsyn till vad som anförts finner utskottet att vid den nyligen företagna omläggningen av lönesystemet för utlandstjänstemännen de synpunkter som motionärerna framfört beaktats beträffande diplomaternas hustrur och deras arbetsinsatser.

Vad beträffar landshövdingarnas hustrur anser utskottsmajoriteten inte påkallat att en utredning för närvarande tillsättes.

Det synes enligt min uppfattning inte råda någon större brist på landshövdingar, och om den reform som i den senast avlämnade utredningen signalerats kommer till stånd torde det finnas ett ännu större antal att tillgå. Det torde i stället vara så att man har svårt att placera alla som vill komma i fråga som landshövdingar.

Herr talman! Jag ber med det anförda att få yrka bifall till allmänna beredningsutskottets utlåtande.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Jag har aldrig blivit kallad högstämnd förut, så jag borde känna mig mycket smickrad av herr Hellebladhs ord. Själv läste herr Hellebladhs upp delar av utskottets utlåtande, och något mindre högstämt än ett riksdagsutskottsutlåtande kan jag absolut inte tänka mig. Jag föreställer mig också att kammarens ledamöter kan läsa innantill och att de också har gjort det. Jag anser därför att herr Hellebladhs anförande var onödigt. Men eftersom det ändå har hållits vill jag ställa en fråga.

Jag förmodar att herr Hellebladhs är tillräckligt modern för att ta ställning i den s. k. könsrollsdebatten och väl då gör det från den utgångspunkten att även kvinnor någon gång kan komma

Ang. formerna för den statliga representationen

att bekläda högre tjänster här i landet. Man behöver inte ha så förfärligt stor fantasi för att tänka sig att vi kan få en kvinnlig landshövding. Kvinnlig ambassadör har vi ju redan haft. Om vi skulle få en kvinnlig landshövding, kan herr Hellebladh då hjälpa oss och ge oss en anvisning på hur representationen skall skötas? Skall hon ha dubbelarbete, d. v. s. sköta landshövdingeämbetet och dessutom servera kaffe etc. i residenset i den utsträckning som erfordras? Eller skall den som hon är gift med sköta arbetet? Jag misstänker att om han skulle göra det skulle han prompt begära ersättning för vad han lägger ned på statens representation. Detta är inget skoj, utan det är en utveckling som är fullt naturlig, och vi hoppas väl ändå att den skall komma.

Att ersättning för statens representation över huvud taget skall ha något att göra med vissa herrars karriärlystnad och önskan om att få bekläda ett landshövdingeämbete, kan jag absolut inte förstå. Man väljer inte landshövding med tanke på hur hans fru är beskaffad; gör man det då tycker jag vi är illa ute.

Herr **HELLEBLADH** (s):

Herr talman! För att återföra debatten till verkligheten skulle jag vilja fråga fru Hamrin-Thorell om hon här i kammaren skulle vilja tala om de verkliga löneförmåner och representationsanslag som en landshövding har. Hon har inte med ett ord berört de kostnader som det verkligen gäller. Jag vill vidare bestämt bestrida att jag inte skulle ha någon kännedom om den s. k. könsdebatten. Jag är klart medveten om att kvinnor kan bli landshövdingar, och jag skulle gärna se att de blir det. Det skulle inte medföra några större problem för mannen att klara sig. Jag skulle tro att om man lägger ihop representationsanslagen och mannens lön kommer man till en summa som är så hög att inte ens 10 procent av landets invånare har sådana inkomster.

När man gör sig till talesman för en sådan grupp tror jag inte att man bör ta så högstämnda ord i sin mun.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Jag kan också börja på att läsa innantill. Det är ju ett enkelt sätt att föra en debatt. Här står i reservationen att oavsett om eventuella kostnadsersättningar bör föranleda tillägg i representationsanslaget eller förändrad lönesättning rör det sig här endast om ersättning för *extra kostnader* för representation.

Det har aldrig varit tal om att ge ersättning för arbetsuppgiften representation, utan det har varit fråga om ersättning för de utlägg som vederbörande tjänsteman har för denna representation. Och det är ju en helt annan sak än att diskutera om landshövdingarnas löner är tillräckliga eller ej för den standard som de skall hålla. Jag tycker inte att den saken hör hit. Här gäller det ersättning till en person som utför ett uppdrag för statens räkning.

Herr **HELLEBLADH** (s):

Herr talman! Jag konstaterar bara att inte talar fru Hamrin-Thorell för låglönegrupperna i detta sammanhang!

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen enligt de därunder framkomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Hamrin-Thorell* begärde voting, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och god-

Ang. formerna för den statliga representationen

kändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Hamrin-Thorell* begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 109;

Nej — 16.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 260, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 261, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 34 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 279, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition an-

gående bemyndigande att sälja viss staten tillhörig fast egendom, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 292, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tryggnad av pensionsutfästelse m. m.; och

nr 293, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om flyttning av fordon i vissa fall.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets memorial nr 35, angående uppskov med behandling av vissa ärenden;

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 119, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om ytterligare anslag på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser avskrivning av nya kapitalinvesteringar;

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1967/68;

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om avsättning av kommunalskattemedel till budgetutjämningsfonden för budgetåret 1967/68;

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1967/68 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar; och

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa löneanslag jämte vissa motioner berörande lönegrupperingen;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av motioner om åtgärder för skydd åt vissa hemmamarknadsindustrier;

nr 32, i anledning av motioner angående den ekonomiska politiken;

nr 40, i anledning av motioner angående inkomsten från riksbanksfonden; och

nr 42, över motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1967/68, m. m.; samt

tredje lagutskottets memorial nr 48, angående uppskov med behandlingen av vissa utskottet tilldelade ärenden m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.37.

In fidem

K.-G. Lindelöw